

דוח פעילות לשנת העבודה -2011-

הפרקליטות הצבאית

דברי פתיחה

עם סיומה של שנת העבודה 2011, וכבכל שנה, הפרקליטות הצבאית גאה להציג את דוח סיכום העבודה השנתי. קצרה היריעה מלהכיל את עשייתה הענפה של הפרקליטות הצבאית - עשייה רוויה באתגרים והישגים בתחומים מגוונים. הדוח מאפשר, אם כן, טעימה בלבד מעבודת היחידה ומפועלה במהלך השנה החולפת.

בשנים האחרונות, המונח "חזית משפטית" הפך למטבע לשון. לצד חזית הלחימה וכחלק ממאמצי ההגנה נגד הניסיונות לערער את הלגיטימציה של מדינת ישראל, התפתחה מערכה משפטית בין-לאומית להוכחת צדקת הדרך המשפטית של מדינת ישראל וצה"ל, בה לפרקליטות הצבאית חלק נכבד ואף מכריע. אולם, ה"חזית המשפטית" בה פועלת הפרקליטות הצבאית רחבה ומורכבת הרבה יותר. תכליתה הטמעת שלטון החוק ועקרונות הצדק בכלל תחומי העשייה של צה"ל. מנגנוני אכיפת הדין, הייעוץ המשפטי לאגפים, לפיקודים, לזרועות ולמינהל האזרחי, ההגנה המשפטית על זכויות החיילים וההדרכה המשפטית, כל אלו ועוד מרכיבים יחדיו את שדה המערכה המשפטי שבו פועלת הפרקליטות הצבאית. עשייה סינרגטית של כל גופי היחידה הם המפתח להצלחה מלאה בהגשמת ייעודנו – ל"נצח" בחזית הזו ולסייע לצה"ל בהגשמת יעדיו.

האתגרים הרבים עימם התמודדה הפרקליטות הצבאית בהצלחה בשנת 2011, מלמדים היטב על טיבה והיקפה של ה"חזית המשפטית". להלן, אעמוד בקצרה על מספר היבטים מרכזיים בפעילותנו בתקופה זו.

בתחום המשפט הבין-לאומי, שנת 2011 נפתחה בפרסום חלקו הראשון של דוח הוועדה הציבורית לבדיקת אירועי המשט שנערכו בשנת 2010 (ועדת טירקל). בדוח אומצה עמדת המדינה, אשר קציני הפרקליטות הצבאית נטלו חלק מרכזי בגיבושה, לגבי חוקיות הסגר הימי המוטל על רצועת עזה וחוקיות אכיפתו. בהמשך השנה, זכתה עמדה זו לאישור גם בזירה הבין-לאומית, עם פרסום דוח הוועדה שמינה מזכ"ל האו"ם לבחינת אירועי המשט (ועדת פאלמר). במקביל, בדקה הפרקליטות הצבאית את אירועי המשט, ולאחר בדיקה

מעמיקה נמצא כי לא התעורר חשד להתנהגות אסורה מצד חיילי צה"ל בעת ההשתלטות על האניות, והוחלט על סיום הטיפול ללא נקיטת צעדים משפטיים.

באזור יהודה ושומרון, סייעה הפרקליטות הצבאית בהיערכות הפיקוד להשלכות הביטחוניות האפשריות של הכרה בין-לאומית במדינה פלסטינית. במסגרת זו, עסקנו בהתאמת כללי הפתיחה באש להסלמה אפשרית, לרבות השימוש באמצעים לפיזור הפרות סדר המוניות, וקידמנו את התיאום המשפטי בין כוחות הביטחון השונים הפועלים באזור יהודה ושומרון. במהלך השנה אף אושר שינוי במדיניות החקירות בנוגע לאירועים מבצעיים בגזרה זו. עיקרה של המדיניות שנקבעה הינו, שעל דרך הכלל, מקרה מוות של אזרח פלסטיני כתוצאה מפעולת כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, יביא לפתיחה מיידית בחקירת מצ"ח. בשני פסקי דין אשר ניתנו לאחרונה על ידי בית המשפט העליון נקבע כי מדיניות זו עומדת בסטנדרטים הראויים על פי הדין בישראל, ועולה בקנה אחד, עם חובות המשפט הבין-לאומי. מדיניות זו, כך נפסק, חשובה ומוצדקת לצורך מילוי חובותיה של מדינת ישראל כמופקדת על אוכלוסיה מוגנת ולשם שמירה על שלטון החוק.

לצד זאת, המשיכה הפרקליטות הצבאית לפעול להטמעת דיני הלחימה בצה"ל, במספר רבדים. כך, נמשכה ההטמעה של הייעוץ המשפטי במערך האופרטיבי של צה"ל הן בתרגילים והן בזמן אמת; הועמקו ההדרכות המשפטיות בתחום דיני הלחימה, ומערכי השיעור המשפטיים מהווים כיום חלק בלתי נפרד ממרבית ההכשרות לפיקוד במערך הלוחם בצה"ל; בנוסף, הפרקליטות הצבאית השתלבה כחלק ממנהלת התרגילים הצה"לית, ותרחישים בעלי היבטים משפטיים משולבים ונלמדים במסגרת התרגילים הנערכים בצה"ל.

פן מרכזי בעשייתה של הפרקליטות הצבאית הינו, כמובן, אכיפת הדין. בתיאום עם גורמי מצ"ח נעשו מאמצים מיוחדים להבאה לדין של חיילים החשודים בגניבות הנשק, ונמשכה המגמה של החמרת הענישה בתחום זה. בתחום התעבורה חלה עליה משמעותית במספר כתבי האישום, והושם דגש על טיפול מהיר ובלתי מתפשר בעבירות שעניינן נהיגה בשכרות ונהיגה במהירות מופרזת. במסגרת מאמצי אכיפת הדין באזור יהודה ושומרון, בלטה השנה המגמה של אימוץ הסדרים חוקיים והלכות מהדין הישראלי לדין החל באזור. כך, נחתם השנה תיקון חקיקה משמעותי שתכליתו חיזוק ההגנה על זכויות קטינים הנחקרים

ומועמדים לדין בפני בתי המשפט הצבאיים. עוד ראוי לציין כי במהלך השנה הגישה הפרקליטות הצבאית כתבי אישום נגד המחבלים שרצחו את בני משפחת פוגל באיתמר. המחבלים הורשעו ונגזרו עליהם חמישה מאסרי עולם.

במסגרת עשייתה, הפרקליטות הצבאית מובילה עבודות מטה בתחום החקיקה – האזרחית והצבאית. השנה התקבל בכנסת תיקון לחוק השיפוט הצבאי, הקובע הסדר מיוחד בנוגע לרישום פלילי של חיילים אשר הורשעו בבתי דין צבאיים. התיקון הוא פרי יוזמה ועבודת מטה שהתקיימה בפרקליטות הצבאית במשך מספר שנים, והוא מסייג את השלכות הרישום הפלילי על חיילים המורשעים בבתי דין צבאיים בעבירות קלות יחסית.

בנוסף, נכנסה לתוקף הוראת הפיקוד העליון, המסדירה קיומם של ניסויים רפואיים בצה"ל. ההוראה מאמצת מודל אקדמי חדשני לאישור ניסויים רפואיים בקרב חיילים, באופן המבטיח, מחד גיסא, שהשתתפותם של חיילים בניסויים תעשה בהסכמה מדעת, המבוססת על מידע מלא ומתחשבת במעמדם המיוחד של החיילים, ומאידך גיסא, מאפשרת את המשך המחקר לטובת קידום בריאותם של החיילים.

הפרקליטות הצבאית אף הוסיפה לסייע בהגנה על זכויותיהם של משרתי הקבע ובמהלך השנה נטלנו חלק בעבודת המטה למימוש מודל הקבע החדש. בין היתר, היינו שותפים בקביעת מסלולי השירות, לכתובה ומימוש המכרז לבחירת קרן הפנסיה הייחודית למשרתי הקבע ולגיבוש ההסדרים הכרוכים במעבר לפנסיה צוברת.

בשנת 2011 ביצע מדור הדין המשמעותי הכשרות רבות לקציני שיפוט בכל הדרגות, שמטרתן להכשירם לשפוט בדין משמעותי ולהבטיח כי בידיהם הידע והכלים הנדרשים בנושא. המדור סיפק ייעוץ שוטף וזמין למפקדים ולחיילים, בשאיפה להבטיח שמירה על זכויות החיילים מחד גיסא, ולאפשר למפקדים לאכוף את המשמעת בצה"ל מאידך גיסא.

תחום נוסף אשר הפרקליטות הצבאית מקדמת בשנים האחרונות הינו פיתוח וחיזוק הקשר עם גורמים אזרחיים. באתר האינטרנט האזרחי של הפרקליטות הצבאית (שכתובתו: www.law.idf.il). מועלים כל העת תכנים מגוונים ועדכניים ומומלץ לגלוש ולעיין בו. המידע שבאתר מספק מבט על העשייה של הפרקליטות הצבאית, והוא נועד עבור כל מי שיש לו

עניין בעשיית הפרקליטות הצבאית – חיילים ובני משפחותיהם, קציני הפרקליטות בהווה ובעבר ואלו המעוניינים להצטרף אליה בעתיד, עורכי דין ואנשי אקדמיה ועוד.

לא אחת נאמר, כי המשאב העיקרי העומד לרשותה של הפרקליטות הצבאית הינו המשאב האנושי, ומכאן החשיבות הרבה בגיוס ופיתוח כוח האדם לעשייתה של היחידה. לאורה של תובנה זו, פועלת הפרקליטות הצבאית בשנים האחרונות לגידול מספר ושימור איכות העתודאים המצטרפים לשורותיה. במהלך השנה נערכו כנסים ייעודיים למועמדים לשירות ביטחון, וקציני היחידה מעבירים הרצאות בבתי ספר תיכוניים בכל רחבי הארץ. לצורך כך אף הופק סרטון המלמד על פעילות היחידה, ואשר ניתן לצפייה באתר הפרקליטות הצבאית באינטרנט. מאמצים אלה נשאו פרי, ואנו עדים לעלייה של ממש בהרשמה למסלול העתודה במשפטים, מגמה שנמשיך לשמרה ולחזקה.

את העשייה הרבה בתחום המשפטי, לא יכולנו לבצע כהלכה ללא העבודה המקצועית והמסורה של ענף ארגון וכוח אדם (אוכ"א) ושל תחום המחשוב. לצד העבודה השוטפת, ענף אוכ"א ארגן בהצלחה רבה אירועים וטיולים יחידתיים, ובכלל זה יום הספורט היחידתי, אירועי פרידה מקצינים שפרשו, כנסי עבודה ועוד. בתחום המחשוב יישמנו בהצלחה מיזמים כלל צה"ליים, שנועדו לשדרג את מערכות המחשוב בפרקליטות ולחזק את ביטחון המידע. בנוסף, המשכנו לקדם את מערכת המחשוב המרכזית של התביעה הצבאית - המפ"ץ.

בשנה זו נפרדה הפרקליטות הצבאית מהפרקליט הצבאי הראשי היוצא, אלוף אביחי (אבי) מנדלבליט. אבי הנהיג בבטחה את הפרקליטות הצבאית בשבע השנים האחרונות, שהיו רוויות אירועים ואתגרים. עשייתה של הפרקליטות הצבאית בשנים אלו מיצבה את מעמדה כגוף מוביל בצה"ל ובעולם המשפט. הפרידה מאבי צוינה בערב רב רושם, בו נכחו בכירי מערכת המשפט לצד בכירי מערכת הביטחון, והוקירו תודה לפצ"ר היוצא. אבקש להצטרף לדברי תודה אלו, ולאחל לאבי הצלחה רבה בדרכו החדשה.

בנוסף, נפרדנו השנה מאלי"ם משה ינון, רמ"ח יעח"ק לשעבר, ואל"ם לירון ליבמן, רמ"ח דבל"א לשעבר. משה ולירון היו שותפים מרכזיים לעשייתה ולהצלחתה של הפרקליטות הצבאית במשך למעלה מעשרים שנות שירות, ועל כך תודתנו והערכתנו הרבה. גם להם נאחל הצלחה בכל אשר יפנו. ברכת הצלחה שלוחה גם לסא"ל תמיר מוריץ, שהועלה לדרגת

אל"ם ומונה לתפקיד רמ"ח יעח"ק ולסא"ל נעם נוימן, שהועלה לדרגת אל"ם ומונה לתפקיד רמ"ח דבל"א. האתגרים העומדים בפני שניהם, כל אחד בתחומו, רבים ומורכבים ואנו בטוחים ביכולתם להתמודד איתם בהצלחה מלאה.

סיכומה של שנה אינו אלא אבן הפינה לשנה הבאה אחריה. גם בשנה הקרובה צפויה לנו עשייה רבה, ונשאף כי זו תתאפיין במקצועיות ובלמידה מתמדת, ובטיפוח רוח היחידה ולכידותה החברתית, ברוח ערכי היחידה ומורשתה. תודתי והערכתי הרבה מסורה לכלל אנשי הפרקליטות הצבאית הפועלים, לילות כימים, להצלחת היחידה והגשמת כלל יעדיה.

בכבוד רב,

תא"ל הראשי עפרוני, הצבאי דן הפרקליט

תוכן עניינים

2.....	דברי פתיחה.....
8.....	התביעה הצבאית.....
15	הסנגוריה הצבאית.....
25.....	מחלקת הדין הבין-לאומי.....
33.....	היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון.....
43.....	מחלקת הייעוץ והחקיקה.....
54.....	בית הספר למשפט צבאי.....
63.....	מדור האינטרנט, הפניות והמידע.....
67.....	ענף הארגון וכוח האדם.....
68.....	תחום המחשוב.....
70.....	נספחים.....

התביעה הצבאית

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. עלייה במספר העתירות ובקשות רשות הערעור המוגשות לבית המשפט העליון. בשנת 2011 הוגשו למעלה מ- 200 עתירות לבג"ץ, רובן המכריע טופל על ידי פרקליטות איו"ש. למעלה מ- 10 עתירות לבג"ץ טופלו על ידי חוליות הפרקליטות בקו הירוק. בנוסף, הוגשו 4 בקשות למתן רשות ערעור (אחת מהן הוגשה על ידי שני הצדדים להליך - התביעה וההגנה). כמו כן, טופלו שתי בקשות שונות פליליות (בש"פ), אחת מהן הוגשה על ידי התביעה. התביעה אף עסקה בליווי מחלקת הבג"צים בהליך מסוג רע"ב, בעניינו של אסיר שנדון בבית הדין הצבאי המיוחד והועבר לשם ריצוי עונשו לכלא אזרחי.

ב. במהלך שנת 2011 עסקה הפרקליטות לעניינים מבצעיים בבחינת אירועים אשר הובאו בפני הוועדה הציבורית לבדיקת המשט הימי שהתרחש ביום 31.5.2010, בראשות כבוד שופט בית המשפט העליון (בדימוס) יעקב טירקל. בחינת הממצאים בנושא העלתה, כי לא התעורר חשד להתנהגות אסורה מצד חיילי צה"ל, ועל כן, הוחלט על סיום הטיפול ללא נקיטת צעדים משפטיים. בנוסף, ריכזה החוליה חומרים עבור הוועדה, וזאת על מנת לסייע לה לממש את סמכותה, לבחון את מדיניות החקירות הנוהגת בנוגע לתלונות בדבר הפרת דיני הלחימה.

ג. עלייה במורכבות המשפטית בתיקים המטופלים בחוליות המרחביות. בשנת 2011 חלה עלייה במורכבות המשפטית והראייתית בתיקים אשר טופלו על ידי התביעה הצבאית, המתאפיינת, בין היתר, בעיסוק רב בראיות טכנולוגיות ומדעיות, ובתיקים בעלי אופי כלכלי.

ד. מגמה בולטת נוספת הינה עלייה במספר הדיונים הצדדיים להליך הפלילי העיקרי (כגון: בקשות לחומר החקירה ועתירות לגילוי ראיה), וזאת בכלל חוליות התביעה.

ה. במהלך השנה האחרונה חלה עלייה במספר התיקים שטופלו על ידי תחום תעבורה. דגש מיוחד הושם על טיפול בנושא תאונות הדרכים ובעבירות שעניינן נהיגה בשכרות, נהיגה תחת השפעת אלכוהול ונהיגה במהירות מופרזת. התחום אף יזם פרויקט שעיקרו שינוי הגשת כתבי האישום בעבירות בגינן נרשם דו"ח מ"צ, כך שהדו"ח ירשם מלכתחילה על ידי השוטר ככתב אישום, ובכפוף לאישור תובע יוגש הדו"ח לבית הדין. השינוי צפוי להיכנס לתוקף במהלך שנת 2012.

ו. שנת 2011 אופיינה גם בעלייה בהיקף העיסוק בסוגיות הנוגעות לחוקיות גיוסם של עריקי בקו"ם.

ז. בשנת 2011 חלה ירידה במספר כתבי האישום שהוגשו על ידי פרקליטות איו"ש, בעיקר נוכח ירידה דרמטית במספרם של תיקי השוהים הבלתי חוקיים. אולם, בד בבד, ניכרה עלייה בתיקי העבריינות הפלילית באזור, וכן עלייה במספרם של צווי המעצר המנהלי שהובאו לביקורת שיפוטית. בנוסף, במהלך השנה, המשיכה לבלוט מגמת אימוץ הסדרים חוקיים והלכות משפטיות מהדין הישראלי בתחיקת הביטחון ובפסיקת בתי המשפט הצבאיים.

פסקי דין וחוות דעת מרכזיים משנת העבודה 2011

הליכים בבית המשפט העליון:

בג"ץ 6067/11 הפצ"ר נ' הוועדה לעיון בעונש - עתירה שהוגשה על ידי הפרקליט הצבאי הראשי נגד החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר, טור' ז'. האחרון הורשע על ידי בית הדין הצבאי לערעורים, בכך שבהיותו קצין בדרגת אל"ם, ביצע שורה של עבירות מין חמורות, ובהן אינוס, בחיילת ששימשה כפקידתו הישירה. על טור' ז' הוטלו, בין היתר, שש שנות מאסר בפועל. האסיר הובא פעמים מספר בפני הוועדה לעיון בעונש, המוסמכת מכוח חוק השיפוט הצבאי, תשט"ו – 1955. במהלך חודש אוגוסט 2011, הורתה הוועדה, בדעת רוב, על קיצור עונשו של האסיר. בית המשפט העליון מצא ליתן צו על תנאי בעתירה (ובעתירה נוספת באותו עניין שהוגשה על ידי המתלוננת ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעי תקיפה מינית בישראל). לעת הזו, העתירות תלויות ועומדות.

תיקים בבית הדין הצבאי המיוחד:

א. מ/1/10 התובע הצבאי הראשי נ' סא"ל ש' וסרן ו' - כתב האישום ייחס לשניים עבירה שעניינה גניבה בידי עובד ציבור ועבירה נגזרת של התנהגות שאינה הולמת. זאת, בגין גניבת גלילי מתכות בצוותא עם אזרח מתוככי הבסיס עליו פיקד סא"ל ש'. בתום משפט הוכחות, הורשע סא"ל ש' בעבירות שיוחסו לו בכתב האישום, והוטלו עליו שנת מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה, הורדה לדרגת טוראי וקנס כספי. סרן ו' זוכה מן העבירה שעניינה גניבה בידי עובד ציבור, והורשע בעבירה שעניינה התנהגות שאינה הולמת. בגין הרשעתו, הוטלו על סרן ו' מאסר מותנה, הורדה לדרגת סגן וקנס כספי. על פסק הדין של בית הדין המיוחד הוגש ערעור כפול על ידי שני הצדדים. הערעורים תלויים ועומדים.

ב. מ/5/10 התובע הצבאי הראשי נ' אל"ם ח' ואל"ם ג' - כתב האישום עוסק בפרשה, במהלכה קיבל אל"ם ח' מספר זוגות אופניים לרווחת היחידה, ועשה בהם שימוש כבשלו. כך, את אחד הזוגות מסר אל"ם ח' לאל"ם ג', אשר אינו משרת ביחידתו. בגין פרשה זו הואשמו שני הקצינים בעבירות של מרמה והפרת אמונים, הוצאת רכוש מרשות הצבא, וכן התנהגות שאינה הולמת. עניינו של אל"ם ג' הסתיים בהסדר טיעון, במסגרתו הורשע האחרון, על פי הודאתו, בעבירה שעניינה התנהגות שאינה הולמת ונגזרו עליו מאסר מותנה וקנס. אל"ם ח' הורשע, לאחר ניהול הוכחות, בעבירה של התנהגות שאינה הולמת, ונדון לעונש של נזיפה. על פסק הדין של בית הדין המיוחד, בעניינו של אל"ם ח', הוגש ערעור כפול לבית הדין הצבאי לערעורים. הערעורים תלויים ועומדים.

ג. מ/3/11 התובע הצבאי הראשי נ' אל"ם ל' - כתב האישום, אשר הוגש לבית הדין הצבאי המיוחד בחודש דצמבר 2011, מייחס לנאשם עבירות של גניבה, זיוף מסמך בכוונה לקבל דבר, השמדת ראייה, שיבוש מהלכי משפט והתנהגות שאינה הולמת. משפטו של הקצין תלוי ועומד.

תיקים נבחרים בבתי הדין הצבאיים:

א. עלב"ש/1/10 התצ"ר נ' סמל מ' – החלטה עקרונית של בית הדין הצבאי לערעורים, שניתנה בערעורה של התביעה הצבאית על החלטת בית הדין הצבאי המחוזי, מחוז

שיפוט צפון. בהחלטה, הורה בית הדין המחוזי, לבקשת ההגנה, על איסור פרסום שמו או כל פרט מזהה של המשיב, נגדו הוגש כתב אישום אשר ייחס לו עבירה של מעשה מגונה בכוח. במסגרת ההחלטה, קיבל בית הדין לערעורים את ערעור התביעה וקבע, כי קיימת לצדדים זכות לערער על החלטות בנושא איסור פרסום. נקבע, כי ערעור שכזה יידון בפני בית הדין לערעורים בדרך יחיד. כן התייחס בית הדין הצבאי לערעורים בהחלטתו למכלול השיקולים הצריכים לעניין, שעה שיש מקום לבחון את סוגיית איסור פרסום שמו של חשוד או נאשם בהליך הפלילי.

ב. עלב"ש/214/09 סמ"ר י' נגד התצ"ר – במסגרת הערעור, נדונה סוגיית סמכותם של בתי הדין הצבאיים לפסוק פיצויים לחייל שנעצר לצורכי חקירה ("מעצר ימים") ואשר בסופו של יום לא הוגש נגדו כתב אישום, מכוח סעיף 38 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996. בית הדין לערעורים קבע מפורשות, כי לסעיף האמור אין תחולה ישירה במערכת השיפוט הצבאית. יחד עם זאת, בית הדין נמנע מלהכריע בשאלה, האם סעיף החוק האמור חל על הליכי דיון צבאיים באופן עקיף. זאת, משום שקבע, כי לגופם של דברים, המערער אינו ראוי לקבל פיצוי במסגרת הדיונית הקבועה בסעיף 38 הנ"ל, תוך שהטעים, כי אזיקתו של המערער במהלך מעצרו, איננה מהווה "נסיבה אחרת" שיש להביאה בחשבון בעניין זה.

ג. ע/92/11 טור' א' נגד התצ"ר – המערער הורשע בעבירה שעניינה הוצאת נשק, וכן בעבירה של עבירות בנשק, בגין הוצאת ומכירת נשק צבאי לאזרחים העוסקים בפעילות עבריינית. בית הדין הצבאי הטיל על המערער עונש של שבע שנות מאסר בפועל. על גזר דינו הגיש המערער ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים. בפסק דין נוסף, המדגים את מגמת ההחמרה בענישה בעבירות מסוג זה, דחה בית הדין לערעורים את הערעור, והותיר את העונש על כנו.

ד. ע/68/11 סמל ח' נ' התצ"ר – המערער הורשע ברצח חייל אחר ב"קניון הנגב" לפני למעלה משנתיים ונגזר עליו עונש של מאסר עולם. המערער הגיש ערעור על פסק הדין בעניינו. הערעור תלוי ועומד.

ה. דר/מח/363/11 התובע הצבאי נ' רס"ן ע' - נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע, גניבה בידי עובד ציבור, סחר בסם מסוכן, החזקת סם מסוכן, הלבנת הון, עבירה במסמכים צבאיים, חריגה מסמכות עד כדי

סיכון ביטחון המדינה והתנהגות שאינה הולמת. על פי כתב האישום, עמד הקצין בראש רשת להברחת סמים, וזאת, תוך ניצול תפקידו הצבאי. משפטו של הקצין תלוי ועומד.

ו. צפ/מח/11/407 התובע הצבאי נ' רב"ט י'; צפ/מח/11/409 התובע הצבאי נ' טור' ס'; צפ/מח/11/411 התובע הצבאי נ' סמל ח'; וכן תיק צפ/מח/11/408 התובע הצבאי נ' סמל ש' – נגד ארבע הנאשמות, אשר שימשו בתפקיד תצפיתניות, הוגשו כתבי אישום המייחסים להן עבירות של חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה, ולשתיים מהן יוחסה בנוסף עבירה של השמדת רכוש. זאת, בגין פגיעה וחבלה במערכות עמדות התצפית הממוקמות בחמ"ל היחידה בה שירתו, שסיווגו הביטחוני גבוה, וזאת על רקע רצונן שלא לבצע משמרות רבות בחמ"ל. משפטיהן של הנאשמות תלויים ועומדים.

ז. תיק ז"י (תעבורה) 184/08 התובע הצבאי נגד רס"ן י' ותיק ז"י (תעבורה) 351/09 התובע הצבאי נ' סא"ל נ' – נגד שני הקצינים הוגשו כתבי אישום המייחסים להם עבירות של חריגה מהמהירות המותרת. שני הקצינים הורשעו בדין, לאחר ניהול משפט הוכחות ממושך ומורכב, במסגרתו הועלו על ידי ההגנה טענות עקרוניות בדבר אי ביצוע כיוול במכשירי האכיפה (ממל"ז וממא"ל - מצלמה) על ידי משטרת ישראל. בית הדין הצבאי, אשר דן בעניינם של השניים, קיבל את עדויות מומחי התביעה ודחה את עדויות מומחי ההגנה בסוגיית כיוול המכשירים. בענייניו של סא"ל נ' אף הוטעם, כי תוכן חוות הדעת שהגישה ההגנה הוא בבחינת הנחה תיאורטית שלא נבחנה במבחן המציאות, וכי אין בחוות הדעת כדי לכרסם בחזקת האמינות של הממל"ז, אשר הוכח כי הוא הופעל בהתאם לכללים. יצוין, כי מדובר בטענות אשר בגינן זוכו נאשמים בפני ערכאות אזרחיות, והסוגיה אף הונחה לפתחו של בית המשפט העליון, אשר טרם הכריע בה לגופה. שני הצדדים הגישו ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים בענייניו של סא"ל נ'. ההגנה ערערה על ההרשעה והתביעה על קולת העונש. הערעורים תלויים ועומדים.

תיקים נבחרים בבתי המשפט הצבאיים:

א. עד"י 1453/09 א' נ' התביעה הצבאית – במסגרת פסק דין עקרוני, בחן בית המשפט לערעורים את טענת המשיב, לפיה חבר ב"כוח 17", אשר עשה שימוש בנשקו נגד

חיילי צה"ל, זכאי למעמד של שבוי מלחמה, על פי כללי המשפט הבין-לאומי. בית המשפט הצבאי לערעורים דחה את הטענה, תוך שהוא מנמק בהרחבה, מדוע נאשמים, החברים בארגוני "ההתנגדות", אינם זכאים למעמד של שבוי מלחמה על פי הדין הבין-לאומי. זאת, הן לאור מעמדו המשפטי של האזור, כשטח כבוש המצוי במצב של עימות מזוין, והן לאור אי עמידתם של הארגונים בתנאי אמנת ג'נבה ונספחיה, הנוגעים למעמד של שבוי מלחמה.

ב. עד"י 2599, 2600/11 א' נ' התביעה הצבאית (ערעור כפול) – המערער הורשע, לאחר ניהול הוכחות, בעבירות שעניינן הסתה, ארגון ונטילת חלק בתהלוכה ללא רישיון, בגין מעורבותו בהפרות הסדר נגד בניית גדר הביטחון בבילעין. בית המשפט גזר על המערער עונש של שנים-עשר חודשי מאסר בפועל, מאסר מותנה וקנס. על פסק הדין הגישו שני הצדדים ערעור לבית המשפט הצבאי לערעורים. האחרון דחה את ערעור ההגנה וקיבל את ערעור התביעה, תוך שהוא מחמיר את עונש המאסר בפועל שהוטל על המערער לששה-עשר חודשי מאסר בפועל. בית המשפט לערעורים הדגיש בפסק דינו, כי ישנה חומרה יתרה בהסתה מאורגנת ומתוכננת, וכי חומרת מעשי המסית גדולה מחומרת מעשי המוסתים.

ג. תיק בימ"ש שומרון 2395/11 התובע הצבאי נ' ח' וא' – לנאשמים יוחס, בין היתר, רצח חמשת בני משפחת פוגל ז"ל בישוב איתמר. הנאשם הראשון הורשע, על פי הודאתו, במיוחס לו בכתב האישום, ובית המשפט הצבאי הטיל עליו עונש של חמישה מאסרי עולם, וכן חמש שנות מאסר נוספות, בין השאר, בגין הרשעתו בתכנון רצח נוסף. משפטו של הנאשם הנוסף ברצח תלוי ועומד (הלה הורשע אף הוא על פי הודאתו, וגזר דינו צפוי להינתן בתחילת שנת 2012).

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

א. **במהלך שנת 2012 יתבצע עדכון ההנחיות המקצועיות של התביעה.** בתום תהליך העדכון, תפעל התביעה לפרסום ההנחיות, בכפוף למגבלות המחויבות.

ב. הגברת שיתוף הפעולה והלכידות הפנימיים בקרב כלל חוליות התביעה. זאת, הן על ידי הוצאה אל הפועל של אירועים חברתיים משותפים, הן על ידי ימי עיון והעשרה מקצועיים והן על ידי הגברת היקף התרומה לקהילה.

ג. המשך עיסוק בנושא זכויות נפגעי עבירה ומשפחותיהם. התביעה רואה חשיבות רבה בכל הנוגע למימוש זכויותיהם של נפגעי עבירה בכלל, ולמימוש זכויותיהם של משפחות קורבנות תיקי מוות ותיקי עבירות מין בפרט. לפיכך, כתמיד, תוסיף התביעה ותתמיד בקיום חובותיה על פי דין, תוך התאמה למגמות המסתמנות בפסיקה ובחקיקה הרלוונטיות. זאת, לצד הגברת הקשר עם הגופים החיצוניים, הצבאיים והאזרחיים, העוסקים בנושא.

הסנגוריה הצבאית

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. **השלכות תיקון 63 לחוק השיפוט הצבאי - בחודש אפריל 2011**, נתקבל בכנסת תיקון מספר 63 לחוק השיפוט הצבאי, העוסק ברישום פלילי למורשעים במערכת הצבאית, אשר אמור היה להיכנס לתוקף בחודש אוקטובר 2011. חקיקת החוק דרשה היערכות של הסנגוריה הצבאית ביחס להשפעותיו הישירות והעקיפות, כגון- הפיכת עבירת 'הסירוב להיבדק' לעבירה הנושאת רישום פלילי, בדיקת מדיניות החנינות של הפרקליטות הצבאית למחיקת רישום פלילי ועוד.

ב. **הרחבת המודעות של משרתי צה"ל לזכויותיהם כחשודים ונחקרים - גם השנה**, פעלה הסנגוריה הצבאית להעמקת המודעות של משרתי צה"ל לזכויותיהם כחשודים וכנחקרים. לשם כך, הורחב מעגל היחידות והגופים במסגרתם מועברות הרצאות אודות הסנגוריה הצבאית וזכויות החיילים בחקירה ובמשפט. כמו כן, הופצו דפי מידע באמצעות המנהלן הראשי.

ג. **חיזוק הקשר עם מערך המילואים - גם השנה**, פעלה הסנגוריה הצבאית לחיזוק הקשר שבין הסנגורים בשירות סדיר לבין אנשי המילואים של היחידה. השנה נערכה רשימת תפוצה של הסנגורים המשרתים במילואים, ומעת לעת הועברו אליהם עדכונים בנוגע לעשייה ביחידה. כמו כן, גם השנה, בחודש דצמבר 2011, התקיים כנס סיכום שנה, בהשתתפות הסנגורים בסדיר וכן הוזמנו כלל אנשי המילואים. מטרת הכנס הינה לחבר את אנשי המילואים אל העשייה ביחידה וליצור הזדמנות למפגש משותף והעמקת ההיכרות. הכנס כלל הרצאות של גורמי חוץ וכן סקירת פעילותה של הסנגוריה הצבאית בשנת העבודה 2011 ויעדיה לשנת 2012.

ד. **חוק חופש המידע - השנה**, לצורך קידום הטיפול בתיקים של לקוחות פרטניים וכן לצורך קידום יוזמות מערכתיות, הגבירה הסנגוריה את פניותיה לפי חוק חופש המידע ופנתה, במספר נושאים, אל הפרקליטות הצבאית לקבלת מידע.

ה. **יוזמות מערכתיות - גם השנה**, במסגרת פעילותה המערכתית, שמה לה הסנגוריה ליעד להיות גוף אקטיבי ויוזם הפועל בתחומים שונים, בדגש על תחום זכויות הנחקרים והנאשמים במערכת הצבאית. להלן סקירה חלקית של היוזמות הללו:

1. **קיצור משך המעצר הראשוני ל-24 שעות** - לעמדת הסנגוריה, כיום אין עוד הצדקה להפלייתם לרעה של חיילי צה"ל מול כלל אזרחי מדינת ישראל, ביחס למשך תקופת המעצר הראשוני. על כן, פועלת הסנגוריה לקיצור תקופת מעצר זו ל-24 שעות בלבד, חלף המצב כיום – 48 שעות.

2. **ייצוג חיילים שיצאו מתחולה** - כיום, מייצגת הסנגוריה הצבאית רק נאשמים שמוגש נגדם כתב אישום בבתי הדין הצבאיים (להבדיל מבתי משפט אזרחיים). למרבה הצער, ישנם מקרים, בעיקר בתיקים העוסקים בפעילות מבצעית ותאונות אימונים, שמסיבות שונות וביניהן התמשכות החקירה, אין עוד אפשרות להגיש כתבי אישום במערכת הצבאית והתיקים עוברים לטיפול של פרקליטות המדינה ולעתים מוגשים כתבי אישום לבתי משפט אזרחיים. לעמדת הסנגוריה הצבאית, מן הראוי כי הסנגוריה הצבאית תמשיך ללוות ולייצג את אותם הנאשמים גם בבתי משפט אזרחיים. משכך, פעלה השנה הסנגוריה לקידום הטיפול בנושא זה. מיסוד הסדר שיאפשר ייצוג כאמור מטופל כעת על ידי מחלקת הייעוץ והחקיקה, מול משרד הביטחון.

3. **העדת שותפים לעבירה** - הסנגוריה הלינה על מקרים בהם יוצרת התביעה הצבאית עדות מפלילה, יש מאין, באמצעות הודאת נאשם, בה הוא מפליל, אגב אורחא, **לראשונה** את חברו. הסנגוריה הצבאית סבורה, כי מדובר בפרקטיקה פסולה, ועל כן פנתה אל התביעה הצבאית הראשית והפרקליט הצבאי הראשי בבקשה לביטולה.

4. **ניתוק "הקשר הגורדי"** - גובה מענק הפרישה והזכויות הפנסיוניות נגזרים מדרגתו של משרת הקבע במועד פרישתו מצה"ל. לפיכך, במקרים בהם עומד לדין איש קבע, בגיל פרישה או קרוב אליו, מנהל סנגורו מרוץ נגד הזמן לפרישתו מצה"ל, בטרם נגזר דינו, על מנת למנוע פגיעה כלכלית קשה במשרת הקבע ובמשפחתו, אם יחליט בית הדין להורידו מדרגותיו. מצב זה יוצר עיוות קשה, שכן לא אחת, סבור בית הדין, שנכון לפגוע בדרגתו של הנאשם עקב טיב העבירה בה הורשע, אך מנגד נרתע מכך עקב ההשלכות הכלכליות של צעד זה.

לפיכך, הסנגוריה פנתה אל הפרקליטות הצבאית לבחינת אפשרות של ניתוק הקשר האמור, כך שגובה מענק הפרישה והזכויות הפנסיוניות ייקבעו בהתאם לקריטריונים שונים, במנותק מדרגתו של משרת הקבע. כך יימנע מצב בו הפגיעה הכלכלית היא בבחינת תוצאת לוואי אוטומטית לפגיעה בדרגה על ידי בית הדין הצבאי.

5. **קריטריונים לאבחון מערך גחל"ת** - מערך גחל"ת הינו גוף שיקומי הפועל בתוך בתי הכלא, לאבחון חיילים שנעדרו מן השירות, במטרה להתאים לחייל תנאי שירות, שיאפשרו לו להשלים שירות צבאי תקין. יחד עם זאת, לא כל החיילים העצורים העומדים לדין בבתי הדין הצבאיים זכאים לאבחון על ידי המערך. הסנגוריה הצבאית פנתה אל ראש מערך גחל"ת לקבלת הקריטריונים על פיהם מזמנים כלואים לאבחון.

6. **חנינות** -

א. **קריטריונים להמלצה** - הסנגוריה הצבאית פנתה אל סגן הפרקליט הצבאי הראשי, לחשיפת הקריטריונים המנחים אותו במתן המלצתו לנשיא המדינה, בבקשות למחיקת רישום פלילי של חיילים אשר הורשעו בבתי דין צבאיים. באם קריטריונים אלו אינם קיימים, ביקשה הסנגוריה לגבשם.

ב. **יישום מדיניות "אורנשטיין-זהבי"** - במסגרת עשייתה נודע לסנגוריה כי, ככלל, הפרקליטות הצבאית ממליצה שלא להיענות לבקשות מחיקת רישום פלילי של נאשם, בטרם מסתיימת תקופת התנאי אשר נגזרה עליו

על ידי בית הדין. מדיניות זו, בכל הנוגע לחיילים אשר הורשעו במספר קטן של שימושים בסמים קלים בנסיבות אזרחיות, מנוגדת להתחייבות הפרקליט הצבאי הראשי בבג"ץ "אורנשטיין-זהבי", אשר התחייב להמליץ בחיוב על מחיקה, בתום שנה וחצי ממועד השחרור או בחלוף שלוש שנים וחצי ממועד ההרשעה, לפי המוקדם שביניהם. לפיכך, פנינו אל סגן הפרקליט הצבאי הראשי בבקשה כי מדיניות לא ראויה זו תיפסק.

ג. דור הביניים - בעקבות תיקון מספר 63 לחוק השיפוט הצבאי, הודיעה הפרקליטות הצבאית על ביטול מדיניות "אורנשטיין-זהבי" המתוארת לעיל. לעמדת הסנגוריה הצבאית, ביטול המדיניות מהווה פגיעה קשה בזכויות של חיילי צה"ל, לכל הפחות בהתייחס לדור הביניים, אשר הורשעו בטרם כניסתו של התיקון לתוקף ואשר הרשעתם נשאה רישום פלילי מלא, במשך תקופה לא מבוטלת. לפיכך, פנתה הסנגוריה הצבאית אל סגן הפרקליט הצבאי הראשי, על מנת שישקול מחדש את עמדתו, לכל הפחות ביחס לדור ביניים זה.

7. חיפושים בבית החייל - עם קבלתו לבית החייל, מוחתם כל חייל על חוזה, לפיו, בין היתר, הוא מאשר לערוך חיפושים בחדרו. חוקרי המשטרה הצבאית החוקרת, מנצלים סעיף זה כמתיר להם לערוך חיפוש, בחדרו של חייל, ללא הוצאת צו חיפוש ובלי לקבל את הסכמתו לכך וזאת במקרה בו אינו נוכח במקום במעמד החיפוש. הסנגוריה הצבאית סבורה כי סעיף מעין זה, המופיע בנוסח החוזה הסטנדרטי עליו מוחתמים כלל החיילים הלנים בבית החייל, כאשר לחייל אין אפשרות שלא להסכים לו, אינו יכול לבסס את הסכמתו של החייל לעריכת חיפוש על ידי חוקרי מצ"ח בהמשך. לפיכך, פנתה הסנגוריה בדרישה, כי גם בחיפושים בחדרי חיילים בבית החייל, יהיו חוקרי מצ"ח מחויבים להוציא צו חיפוש.

8. ביקורי פיקוח בכלא - הסנגוריה הצבאית פעלה לחידוש ביקורי הפיקוח במתקני הכליאה, הן בשיתוף עם הפרקליטות הצבאית והן עצמאית, על ידי הסנגור הצבאי הראשי וסגנו, ובלא תיאום מראש.

9. **תיעוד חזותי של חקירות** – הסנגוריה הצבאית ממשיכה לקדם את יישום חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב – 2002 בצה"ל. חוק זה מטיל חובה על המשטרה לקיים הקלטה ותיעוד חזותי בכל חקירת חשד לביצוע עבירה, שהעונש בגינה הוא 10 שנות מאסר ומעלה. **בנוסף, מעוגנות בחוק חובות נוספות כגון תיעוד החקירה בשפתו של החשוד וכו'.**

פסקי דין וחוות דעת מרכזיים משנת העבודה 2011

א. רע"פ 6091/11, 6369/11 מ.א. נ' **התובע הצבאי הראשי** ובקשת רשות ערעור שכנגד - חייל צה"ל הובא לבסיס מצ"ח בשל חשד בשימוש בסמים. בטרם הוסברו לו החשדות נגדו וזכויותיו, ניטלה מן החייל דגימת שתן, אשר נמצאו בה עקבות של סם מסוג קנאביס. על בסיס תוצאות אלו, הוגש נגד החייל כתב אישום שייחס לו עבירה של שימוש בסם מסוכן ועבירת התנהגות שאינה הולמת. החייל כפר באישומים שיוחסו לו. לטענתו, לא הבין את ההסבר שקיבל בנוגע לזכויותיו בכל הקשור למסירת דגימת השתן, וזאת מאחר והדברים הוסברו לו בעברית, ולא בשפת אימו (השפה הערבית). בבית הדין המחוזי, נדחו טענותיו והוא הורשע בדין. הסנגוריה הצבאית הגישה ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים (ע/124/10), אשר קבע כי נטילת דגימת שתן, כמוה כחיפוש על גופו של חשוד. לפיכך, בטרם ביצוע חיפוש, על החוקר להעמיד את החשוד על מהות החשד המופנה כלפיו, על השלכות תוצאות הבדיקה האמורה, והסירוב לבצעה, כל זאת בשפה המובנת לחייל. יש לתעד את הסברו של החוקר ותגובתו של החשוד במסמך. בית הדין לערעורים קבע עוד, כי סעיף 351(6) לחוק השיפוט הצבאי, כמו גם הדוקטרינה המשפטית של הגנה מן הצדק, מאפשרים לבית הדין בכל שלב של ההליך, להתערב בתוכן כתב האישום ולתקנו כפי שיראה לנכון, על מנת לסלק חוסר הגינות אשר דבק בהליך. לבסוף קבעו שופטי הרוב כי בהתאם לחובות שנקבעו בפס"ד זה, נפלו פגמים של ממש בעבודת החוקרים, אך אין מקום לפסילת הדגימה כראיה. יחד עם זאת, נוכח

הפגמים שנפלו באופן בו ניטלה הדגימה, זיכה בית הדין לערעורים את המערער מעבירת שימוש בסמים מסוכנים וביטל את עונש ההורדה בדרגה שהושת עליו. שופט המיעוט קבע, כי בהינתן הפגמים שנפלו בהליך, יש לזכות את המערער זיכוי מוחלט. על פסק דין זה הוגשו בקשות רשות ערעור הן מטעם ההגנה והן מטעם התביעה. טרם נתקבלה הכרעה בבקשות אלו.

ב. ע/148/10; ע/150/10 התצ"ר נ' א.ג. - כוח צה"ל, בפיקודו של סגן א.מ, נכנס לכפר פלסטיני במסגרת פעילות מבצעית, ובעקבות ירי. עם כניסת הכוח, בו השתתף המערער, בוצע תשאול של תושבים פלשתינאים במקום. במהלך התשאול, כך לפי כתב האישום, השתמשו סגן א.מ. והמערער באלימות. במסגרת פרשת ההגנה בעניינו של א.ג. העידו מפקד הגדוד ומפקד החטיבה. עדויות אלו נמסרו לאחר שהשניים מסרו עדות במשפטו של סגן מ., בה אישרו, כי הפעלת כוח כלפי אוכלוסייה היא כורח המציאות ונתונה לשיקול דעת המפקדים בשטח בהתאם לנסיבות וכל עוד הדבר משרת את המשימה. בעקבות עדותו בעניינו של סגן מ. האמור, ננזף המח"ט. במשפט הנוכחי, שינו המפקדים את גרסתם וטענו, כי ככלל אסור לחיילים להפעיל כל אלימות, פרט למקרים קיצוניים. בית הדין המחוזי לא ייחס להליך הנזיפה את השינוי ולא ראה בכך כל פגם.

בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את עמדת ההגנה, לפיה ההליכים הפיקודיים שננקטו נגד המח"ט, במהלך דיון משפטי מתנהל, הם בעייתיים מאוד. בית הדין אף קיבל את עמדת ההגנה, לפיה במסגרת הדיון בטענה של "הגנה מן הצדק", בגין התערבות שלטונית בלתי כשרה בהליך, לפיה ככל שההתערבות השלטונית בהליך הינה מסיבית יותר, פגומה יותר ומקורה בגורם שלטוני בכיר יותר, יש לראותה כפגיעה קשה יותר בזכותו של הנאשם להליך הוגן. כמו כן, מצאה הערכאה האמורה פגם בהליך שננקט, ובעיקר בנוסח הנזיפה שנבחר, ביטלה את פסק הדין והשיבו לערכאה קמא לשם שמיעת עדויות נוספות, נוכח קביעתה, שנתרו נקודות לא ברורות בכל הנוגע להשתלשלות העובדתית שהובילה להליך הנזיפה ולאופן ניסוחה. נקבע, כי ככל הנראה יהיה מקום לשמוע את עדותו של האלוף גדי שמני וייתכן שיהיה מקום לשקול את זימונו לעדות של הפרקליט הצבאי הראשי היוצא.

הערה: בימים אלה הסנגוריה הצבאית ממתינה לחידוש ההליכים בערכאה הראשונה. עוד, בשלב זה, התביעה הצבאית הודיעה, כי יש כוונה להגיש עתירה לבג"ץ נגד החלטת בית הדין הצבאי לערעורים.

ג. עלב"ש 98/10 התצ"ר נ' ג.צ. – נגד הנאשם, הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של מעשה מגונה, לפי סעיף 348(ג) + (1ג) לחוק העונשין. עקב שגגה של התביעה, הוגש כתב האישום מבלי שניתנה הודעה על כך למשיב, כנדרש על פי הנחיית התביעה הצבאית הראשית המאמצת את האמור בהוראת סעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב – 1982 למערכת הצבאית. כשבוע לאחר הגשת כתב האישום, ועל מנת לתקן פגם זה, נשלח מטעם התביעה מכתב אל מפקדו של החייל, בו נאמר כי הוגש נגדו כתב האישום בעבירה האמורה וכי באפשרותו לפנות, תוך 21 ימים ממועד קבלת המכתב, אל הפרקליטות הצבאית, על מנת להשמיע טענותיו.

משכך, פנתה באת כוחו של הנאשם לפרקליט הצבאי, לסגן הפרקליט הצבאי הראשי ומאוחר יותר אף בהשגה לפרקליט הצבאי הראשי, לביטול כתב האישום מחמת אי מילוי חובת היידוע ומכאן שנפל בו פגם. בקשותיה נדחו, אך כששטחה טענותיה בפני בית הדין המחוזי, קיבל האחרון את עתירתה והורה על ביטול כתב האישום האמור.

התביעה הצבאית ערערה לבית הדין הצבאי לערעורים, אולם בעקבות הערות בית הדין, חזרה בה מן הערעור.

ד. מ/08/5 התצ"ר נ' סא"ל ע.ב. וסמ"ר ל.ק. – תחילתם של האירועים בקלטת שצולמה על ידי נערה פלסטינית, בעת הפגנות והפרות סדר באזור הקמת גדר הביטחון. בקלטת נצפה קצין צה"ל מחזיק פלסטיני שידיו כפותות באזיקים ועיניו קשורות. כמו כן, נצפה חייל צה"ל כשהוא מכוון נשק לעבר רגליו של העצור ויורה כדור גומי.

בעקבות פסיקת בג"ץ ביחס לאירוע, הוגש נגד הנאשמים כתב אישום מתוקן, המייחס לסא"ל ע.ב. עבירה של איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין, ולסמ"ר ל.ק. עבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, לפי סעיף 85 לחוק השיפוט הצבאי. לשני

הנאשמים יוחסה עבירה של התנהגות שאינה הולמת לפי סעיף 130 לחוק השיפוט הצבאי, שהייתה העבירה היחידה בכתב האישום המקורי. לאחר משפט הוכחות, הורשע סא"ל ע.ב. בעבירה של ניסיון לאיומים, וסמ"ר ל.ק. הורשע בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק. שני הנאשמים אף הורשעו בעבירה של התנהגות שאינה הולמת.

בית הדין קבע, כי הירי נעשה בעקבות אי הבנה בין סא"ל ע.ב., אשר התכוון אך להפחיד את העצור לבל ישוב לפעולות הפרות הסדר, לבין סמ"ר ל.ק. אשר ביצע את הירי.

לבסוף, גזר בית הדין הצבאי המיוחד על סא"ל ע.ב. שלושה חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים, בצירוף המלצה שלא לקדמו בדרגה במהלך שנתיים, וכן שבמהלך שנה אחת לא ישרת בתפקיד פיקודי. על סמ"ר ל.ק. נגזרו שישה חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים לצד הורדה לדרגת טוראי.

ה. מט/234/10 התובע הצבאי נ' א.ז. - נגד הנאשם הוגש כתב אישום שייחס לו עבירה של שימוש בסם מסוכן. כתב האישום בוסס על דגימת שתן, בה נמצאו עקבות לשימוש בסם. בפסק הדין, מתחה כבוד הנשיאה, אל"ם מרקמן, ביקורת חריפה ויוצאת דופן נגד שני קציני מצ"ח, לגביהם נטען, כי זייפו מסמכים, טיחו עובדות, העידו בצורה לא מהימנה, והכל על מנת להביא להרשעתו של הנאשם. בתיק עצמו נפלו פגמים לא מבוטלים בשרשרת הדגימה (היעדר ידיעה לעניין זהותו של מכניס הדגימה למקרר, היעדר תיעוד להוצאתה במהלך החקירה והחזרתה, אי מילוי טפסים שונים ועוד). אחד הקצינים, דאג להשלים כל חסר, גם במחיר של "הכנת" מסמכים על שם אחרים, בשם חתם. הביקורת הייתה כה חריפה, עד כדי כך שכבוד הנשיאה קבעה שאף אילו הוכחה שרשרת מספיקה בנוגע לדגימה, היה מקום לזכות את הנאשם, שעדותו זכתה לאמון מצידה, מכוח הגנה מן הצדק.

ו. ע"מ 56/11 א.ל. נ' התצ"ר - עניינו של משתמט, מכוח צו הפוקד הכללי, אשר זיקותיו לארץ, על אף שהותו הממושכת בה, לא גבוהות. בהליכים המקדמיים הוא הביע רצון לשרת בצבא. הודעת הערעור נסבה נגד קביעתה של השופטת קמא כי

"אין מנוס ממעצרו", וכן על עמדת התביעה בגינה לא מתקיימים עוד הסדרי הקפאה.

בית הדין הצבאי לערעורים, מפי כבוד השופט א' לוי, הדגיש, כי טרם החלטה על מעצרו של נאשם, חובה על בית הדין לבחון חלופות מעצר אפשריות. בענייננו, על מנת ליתן מענה לחשש הימלטות מאימת הדין והחשש מאי התייצבות לשירות, יש לבחון את כנות הצהרותיו של המערער בדבר רצונו לשרת. בצעד תקדימי, קבע כבוד השופט, כי גורמי הכליאה יביאו את המערער בפני גורם עליו יחליט מפקד "מיטב", אשר יקיים ראיון עמו ויתרשם ממנו לגבי אמיתות המוטיבציה שהוא מגלה כלפי השירות הצבאי. אותו הגורם יביע את דעתו אף ביחס לרמת המסוכנות הקיימת מן המערער, בכל הנוגע לחשש כי ימלט מאימת הדין והחשש שלא יתייצב לשירות. כמו כן, במידת האפשר, יצוינו אבני דרך להמשך שירותו בצה"ל.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

א. המשך הבטחת איכות הייצוג הניתן לחיילי וקציני צה"ל, הרחבתו ושיפורו, במסירות, נחישות ויצירתיות.

ב. הסנגוריה הצבאית תוסיף לפעול להרחבת מודעותם של משרתי צה"ל לזכויותיהם כחשודים וכנחקרים. זאת, על דרך הרחבת המסגרות בהן מועברות הרצאות בנושא, באמצעות קיום ביקורים ביחידות השונות ובאמצעות הפצת אגרות מטעם הסנגור הצבאי הראשי במנהלן הראשי לכלל משרתי צה"ל. כמו כן, תיבחנה אפשרויות לפעילות אפקטיבית יותר בתחום האינטרנט.

ג. הסנגוריה הצבאית תמשיך לפעול לשמירה על זכויותיהם של חיילים כחשודים וכנחקרים ומניעת אפלייתם לרעה מול אזרחים ופגיעה בלתי מוצדקת בזכויותיהם, מקום בו הפגיעה אינה נדרשת כפועל יוצא מהשירות הצבאי. בפרט, תמשיך הסנגוריה ותפעל להשוואת תקופת המעצר הראשוני של חיילי צה"ל לזו של כלל אזרחי המדינה.

ד. **הסנגוריה הצבאית תפעל להגברת הפיקוח על מתקני הכליאה.** יתקיימו ביקורי פיקוח ספונטניים, בבתי הכלא ובחדרי המעצר, של הסנגור הצבאי הראשי, סגנו וסנגורים פיקודיים.

ה. **הסנגוריה הצבאית תפעל להמשך הפיתוח המקצועי והאישי של הסנגורים הצבאיים.** לשם כך, תקיים הסנגוריה ימי עיון פנימיים בנושאים משפטיים שונים הרלוונטיים לתחום עיסוקה, וייערכו ביקורים ביחידות צה"ל השונות. כמו כן, תיבחן אפשרות לקיים סדנאות שונות לפיתוח אישי ולמניעת השחיקה בעבודתם הקשה והעמוסה של הסנגורים.

ו. **הסנגוריה הצבאית תפעל לשימור אופייה המיוחד ורוח הצוות של אנשיה בהיבט החברתי.**

ז. **הסנגוריה הצבאית תפעל לטיוב הניהול הממוחשב באמצעות שיפור מערכת המפ"ץ, מאזני צדק והגברת השימוש בממ"ח.**

ח. **הסנגוריה הצבאית תפעל לשיפור הזיכרון הארגוני, ניהול ושימור הידע.** יתבצע ארגון מחדש של אתר ניהול הידע, ובו תתווסף לאתר פסיקה משמעותית ומסמכים עקרוניים. כלל התיקים ייסרקו וישמרו במאגר ממוחשב.

מחלקת הדין הבין-לאומי

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. במהלך שנת 2011 המשיכה מחלקת הדין הבין-לאומי ללוות את העשייה המבצעית של צה"ל בכלל הזירות.

קציני המחלקה סיפקו ייעוץ משפטי שוטף, בזמן אמת, לאגפי המטכ"ל השונים, לפיקודים ולחלק מהאוגדות המרחביות. זאת, תוך השתתפות בתהליכי התכנון המבצעי וקבלת החלטות, לרבות השתתפות בדיונים, בהערכות מצב ובעבודות מטה.

בין היתר, עסקו קציני המחלקה בסוגיות משפטיות שהתעוררו על רקע המשטים לרצועת עזה, סבבי ההסלמה אל מול גורמי הטרור הפועלים ברצועה, אירועי "יום הנכבה" ו-"יום הנכסה" ועוד.

ב. במהלך שנת 2011 השתתפו קציני "מערך הייעוץ האופרטיבי" בתרגילים ובהיערכות לחירום בכלל היחידות הרלוונטיות, ונעשה מאמץ להכשיר ולבסס את פעילותו של מערך זה.

ג. שנת 2011 התאפיינה בהתגברות תופעת ה-"לוחמה המשפטית" (lawfare), קרי שימוש בכלים משפטיים על מנת לפגוע בלגיטימציה לפעילות צה"ל וכפועל יוצא מכך להגביל את יכולתו לממש באופן אפקטיבי את אחריותו לשמור על ביטחונה של מדינת ישראל.

"לוחמה משפטית" מתנהלת נגד ישראל זה מספר שנים, וביתר שאת מאז מבצע "עופרת יצוקה" (27/12/2008 – 18/1/2009) והפעולה לעצירת המשט לרצועת עזה (31/5/2010). בשנת 2011 נמשכו המאמצים ליזום הליכים משפטיים פליליים ואזרחיים נגד קציני צה"ל ובכירים ישראלים, בערכאות משפטיות ברחבי העולם, בטענה שאותם קצינים ובכירים הפרו את דיני הלחימה. יחד עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, קציני המחלקה נטלו חלק בהיערכות להליכים אלה ובהתמודדות עימם.

ד. ערוץ התמודדות נוסף עם תופעת ה-"לוחמה המשפטית" הינו **הסברה משפטית**. היינו, **קידום עמדותיה המשפטיות של ישראל בתחום דיני החכימה**, בדגש על יישומם בעימותים מזוינים נגד ישויות לא-מדינתיות, דוגמת ארגוני הטרור. בתוך כך, העבירו קציני המחלקה למעלה מעשרים הרצאות ותדרוכים לקהלים שונים מחוץ לצה"ל, בארץ ובחו"ל.

ה. קציני המחלקה, יחד עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, המשיכו **לסייע בהתמודדות עם הטענות שעלו במישור הבין-לאומי בעקבות מבצע "עופרת יצוקה"**. זאת, בדגש על התמודדות עם ההשלכות של פרסום דו"ח "משלחת הבדיקה" שהוקמה על-ידי מועצת זכויות האדם של האו"ם ושב ראשה עמד השופט ריצ'ארד גולדסטון ("ועדת גולדסטון").

ו. שנת 2011 התאפיינה בהמשך תופעת ההסתננות לתוך שטחה של מדינת ישראל ממצרים בהיקפים דומים לשנה שקדמה. קציני המחלקה נתנו **ייעוץ משפטי שוטף** בעניין זה לכוחות צה"ל בפיקוד דרום; **סייעו בליווי תהליכי החקיקה בכנסת** לתיקון הצעת החוק למניעת הסתננות ו**טיפלו בהליכים המשפטיים בעתירה שהוגשה נגד מדיניות ההחזרה המתואמת של מסתננים למצרים**.

ז. **במהלך שנת 2011 המשיכו קציני המחלקה במתן ייעוץ משפטי שוטף בנוגע למערכת היחסים הכלכלית-אזרחית בין ישראל והרשות הפלסטינית**. קציני המחלקה נטלו חלק בדיוני הוועדות המשותפות עם הרשות הפלסטינית ליישום הסכם הביניים בתחומי המים, התקשורת, הדואר והמשפטים, וסיפקו ייעוץ משפטי בעניינים אלה לגורמים הרלוונטיים.

ח. קציני המחלקה המשיכו לספק **ייעוץ משפטי לגיבוש וליישום המדיניות האזרחית של ישראל ביחס לרצועת עזה**, בכל הנוגע למדיניות הפעלת המעברים בין ישראל

לרצועת עזה וכן ללוות את הטיפול בסוגיות עקרוניות, ולטפל בפניות ועתירות לבג"ץ בתחום תנועת אנשים בין ישראל ורצועת עזה.

ט. במהלך שנת 2011 ניתן על ידי קציני המחלקה **ייעוץ משפטי שוטף ביחס לסוגיות אסטרטגיות הנוגעות לצה"ל**, כגון, המהלכים הפלסטיניים החד-צדדיים בזירה הבין-לאומית; יישום ההסכמים המדיניים בין ישראל ומצרים; יישום החלטת מועצת הביטחון 1701 (2006), שהביאה לסיום מלחמת לבנון השנייה; תהליך סימון "הקו הכחול" (הקו אליו נסוג צה"ל מלבנון בשנת 2000); מעמד וההיבטים המשפטיים הנוגעים לכפר עיג'ר; כוח שמירת השלום אנדו"ף (UNDOF) הפרוש ברמת הגולן מכוח הסכם הפרדת הכוחות בין סוריה וישראל ועוד.

י. קציני המחלקה המשיכו לסייע ולתת **ייעוץ משפטי בסוגיות הנוגעות לשיתוף הפעולה של צה"ל עם צבאות זרים**.

פסקי דין, מסמכים וחוות דעת מרכזיים משנת העבודה 2011

א. בינואר 2011 פורסם חלקו הראשון של דו"ח הוועדה הציבורית לבדיקת האירוע הימי מיום 31 מאי 2010, בראשות שופט בית המשפט העליון (בדימוס) יעקב טירקל ("ועדת טירקל"). חלק זה התמקד בבחינת חוקיות הסגר הימי שהוטל על רצועת עזה וחוקיות אכיפתו. בשתי סוגיות אלה קיבל הדו"ח את עמדותיה המשפטיות של המדינה, שהמחלקה לקחה חלק מרכזי בגיבושן. עוד בהקשר זה, בספטמבר 2011 פורסם דו"ח הוועדה שמינה מזכ"ל האו"ם לבדיקת האירוע הימי הנ"ל ("ועדת פאלמר"). קציני המחלקה נטלו חלק בתהליכי העבודה הפנימיים, לרבות סיוע באיסוף כלל החומרים הרלוונטיים וגיבוש מענה לשאלות הוועדה. דו"ח ועדת פאלמר אימץ אף הוא את עיקרי עמדותיה המשפטיות של המדינה בנושא חוקיות הטלת הסגר הימי ואכיפתו.

ב. בינואר 2011 דחה בית המשפט העליון שתי עתירות עקרוניות התוקפות היבטים שונים הנוגעים להפעלתו של "מתקן 1391" (בג"ץ 8102/03 חה"כ גלאון נ' שר

הביטחון; בג"ץ 9733/03 **המוקד להגנת הפרט נ' מדינת ישראל**). הטענות בדבר אי-חוקיות סודיות מיקומו של המתקן, הן לפי המשפט הישראלי והן לפי המשפט הבין-לאומי, נדחו בעיקר לאור הצורך הביטחוני הממשי הקיים בהקשר זה, ובשים לב להסדר מצמצם בעניין הפעלת המתקן, אשר התגבש במסגרת ההליך. בנוסף, דרישת העותרים לאפשר לכלל חברי כנסת לבקר במתקן נדחתה על בסיס איזון שערך בית המשפט העליון בין האינטרסים הציבוריים המתנגשים – בפיקוח פרלמנטארי על המתקן מחד גיסא ובשמירה על חשאיות מיקומו, נוכח הצורך הביטחוני הקיים בהקשר זה, מאידך גיסא – לאורו נמצא כי ניתן להסתפק במתן אפשרות ביקור לחברי הכנסת החברים בוועדת המשנה לשירותים חשאיים של ועדת החוץ והביטחון.

ג. באפריל 2011 ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ 9594/03 **בצלם ואח' נ' הפרקליט הצבאי הראשי**. עתירה עקרונית זו, אשר עסקה במדיניות חקירתם של אירועים בהם נגרם מותם של תושבים פלסטינים אשר לא נטלו חלק בפעולות לחימה, נדחתה; וזאת, בין היתר, בשל החלטת הפרקליט הצבאי הראשי בדבר עדכון המדיניות ביחס לחקירת אירועים כאמור, שהתרחשו אגב פעילות כוחות צה"ל באיו"ש, לאור השינויים שחלו במציאות הביטחונית. בהתאם למדיניות הנוכחית, ככלל, במקרים בהם נהרג באיו"ש תושב פלסטיני, שלא במסגרת פעילות שהיא בעלת אופי לחימתי של ממש, תיפתח חקירה פלילית באופן מיידי. לעומת זאת, בכל הנוגע למקרי מוות אגב פעילות כוחות צה"ל ברצועת עזה (בה הסתיימה התפיסה הלוחמתית עם יציאת צה"ל מהרצועה במסגרת תוכנית ההתנתקות ונמשך העימות המזוין), כמו גם באירועים באיו"ש בעלי אופי לחימתי, מדיניות החקירות כפי שנהגה מאז סוף שנת 2000 נותרה ללא שינוי. בית המשפט העליון קבע, כי מדיניות החקירות הנוכחית, על שני חלקיה, "עומדת בסטנדרטים הראויים על פי הדין בישראל ועולה בקנה אחד עם החובות על פי המשפט הבין-לאומי".

בהמשך לכך, דחה בית המשפט העליון עתירה עקרונית נוספת (בג"ץ 3292/07 **עדאלה נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח'**), נגד ההחלטה שלא לפתוח בחקירה פלילית בעניין פגיעה באזרחים והרס בתים במהלך מבצע "קשת בענן" (מאי 2004).

ד. במהלך השנה נדחו על ידי בית המשפט העליון שתי עתירות שתקפו מינויים בצמרת צה"ל על בסיס טענות בדבר הפרות של דיני הלחימה שבוצעו, לכאורה, תחת פיקודם של הבכירים הרלבנטיים: בג"ץ 7823/10 יש גבול נ' הוועדה המייעצת למינויים לתפקידים בכירים (בעניין מינויו של האלוף יואב גלנט לתפקיד רמטכ"ל, בטענה כי בוצעו, לכאורה, פשעי מלחמה במהלך מבצע "עופרת יצוקה", בו שימש כמפקד פיקוד הדרום); ובג"ץ 8707/10 הס נ' שר הביטחון (בעניין מינויו של האלוף יאיר נווה לתפקיד סגן הרמטכ"ל, על אף חריגות לכאורה מההגבלות בעניין ביצוע פעולות סיכול ממוקד, כפי שעוגנו בפסק דינו של בית המשפט העליון, בזמן ששימש כמפקד פיקוד המרכז).

ה. בפברואר 2011 פורסם דו"ח הוועדה המיוחדת לבחינת הסיכול הממוקד בצאלח שחאדה, בראשות שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) טובה שטרסברג-כהן. זכור, כתוצאה מפעולה זו נהרגו 14 פלסטינים, בנוסף לבכיר הזרוע הצבאית של החמא"ס שנגדו מוקד הסיכול. בדו"ח נקבע, כי שחאדה היה יעד לגיטימי לפעולת הסיכול הממוקד. כן נמצא, ביחס לפגיעה באלה שלא היו מעורבים בפעילות טרור, כי זו הייתה "בלתי מכוונת, בלתי רצונית ובלתי צפויה. היא לא נבעה מזלזול בחיי אדם או מאדישות להם". בנוסף נקבע בדו"ח, כי הפעולה עלתה בקנה אחד עם כללי המשפט הבין-לאומי והישראלי, וכי אין חשד כלשהו לביצוע עבירה פלילית על ידי מי מהמעורבים במבצע, ובמובן זה קיבל את עמדת המדינה בעניין.

ו. ביולי 2011 ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בעניין מדיניות "ההחזרה המתואמת" למצרים של מסתננים משטחה לישראל (בג"ץ 7302/07 מוקד הסיוע לעובדים זרים נ' שר הביטחון), אשר נטען כי היא מעמידה את המוחזרים בסכנת חיים ובכך מהווה הפרת חובותיה של ישראל מכוח המשפט הבין-לאומי. לאור הודעת המדינה, כי עקב ההתפתחויות הפוליטיות במצרים הושתתה המדיניות האמורה, דחה בית המשפט העליון את העתירה.

ז. בשנת 2011 התנהלו מספר הליכים משפטיים בנוגע לסוגיות כספיות בין ישראל והרשות הפלסטינית. בשני מקרים, דחה בית המשפט העליון עתירה ובקשת רשות ערעור בהליכים הנוגעים לקיזוז כספי מיסים בין ישראל והרשות הפלסטינית (רע"א 1794/11 חברת החשמל מחוז חברון נ' חברת החשמל לישראל בע"מ; בג"ץ 5571/11 מועצת הכפר קובלאן נ' מדינת ישראל). כמו כן, מתנהלת תביעה אזרחית בבית המשפט המחוזי בירושלים, אשר מעלה שאלות של קיזוז כספי מע"מ בין ישראל והרשות הפלסטינית (ת"א 7949/09 ראובן יעקב נ' הרש"פ).

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

- א. שנת 2012 צפויה להתאפיין בהעמקת והרחבת הייעוץ המשפטי הניתן לגורמים המבצעיים השונים בצה"ל ובשיפורו. במסגרת זאת, מעורבותם של קציני המחלקה בתהליכי התכנון המבצעי ובמתן ייעוץ משפטי בזמן אמת תוסיף להיות משמעותית ואף תגבר. כמו כן, יורחבו תחומי העיסוק בהם ניתן הייעוץ ויוגדל מספר הגורמים המבצעיים שלהם מספקים קציני המחלקה ייעוץ משפטי. בנוסף, קציני המחלקה ימשיכו ללוות את הטמעת דיני הלחימה בפעילות ובפקודות הצבא; וכן את פעילותו של "מערך הייעוץ האופרטיבי", לסייע בהכשרת קציני המערך ולהמשיך לפעול לחיזוק מעמדו בקרב הגורמים המבצעיים.
- ב. בשנת 2012 תמשיך המחלקה בליווי ההתמודדות עם תופעת ה-"לוחמה המשפטית", בערוצים השונים. במסגרת זו צפוי כי ימשכו המאמצים של גורמים שונים ליזום הליכים משפטיים בחו"ל נגד קציני צה"ל ובכירים ישראלים.
- ג. בשנת 2012 צפוי פרסום חלקו השני של דו"ח "ועדת טירקל", אשר יעסוק בהתאמתו של מנגנון הבדיקה והחקירה הנוהג בישראל ביחס לתלונות וטענות המועלות בדבר הפרות דיני הלחימה ולחובותיה של המדינה בהתאם לכללי המשפט הבין-לאומי. קציני המחלקה נטלו חלק פעיל בגיבוש מסמך עמדה, שהוגש על ידי הפרקליט הצבאי הראשי ל"ועדת טירקל". מסמך זה מציג את מכלול ההיבטים המשפטיים והמעשיים הכרוכים בבדיקתן של טענות בדבר הפרות חוק

בכלל – והפרות של דיני הלחימה של המשפט הבין-לאומי בפרט – המועלות ביחס לפעילות המבצעית של כוחות צה"ל. עם פרסום חלקו השני של הדו"ח, יתכן כי תיגדר מעורבות של קציני המחלקה בבחינתו ויישומו בהיבטים הנוגעים לתחומי העיסוק של המחלקה.

ד. גם בשנת העבודה הבאה ימשיכו קציני המחלקה בליווי ומתן ייעוץ משפטי שוטף בנוגע למדיניות האזרחית מול רצועת עזה, בהתאם למצב המדיני-ביטחוני המשתנה והחובות הנגזרות ממעמדה המשפטי של הרצועה.

ה. בנוסף, ימשיכו קציני המחלקה לספק ייעוץ משפטי ביחס למערכת היחסים האזרחית-כלכלית בין ישראל והרשות הפלסטינית וליטול חלק בוועדות המשותפות עם הרשות הפלסטינית בתחומים השונים.

ו. כמו כן, צפוי המשך עיסוק בהתמודדות עם עתירות עקרוניות המעוררות סוגיות מתחום דיני הלחימה ודיני התפיסה הלוחמתית, בין היתר, עתירה הדורשת לאסור על שימוש בחימושים המכילים זרחן לבן לצרכי מיסוך במסגרת לחימה בשטח בנוי (בג"ץ 4146/11 הס נ' הרמטכ"ל), אשר הוגשה בחודש מאי 2011; ועתירה התוקפת את פעילותן של מחצבות ישראליות באיו"ש (בג"ץ 2164/09 יש דין נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש). בשתי העתירות הנ"ל הוגשו תגובות מטעם המדינה המבקשות לדחות את העתירה בטענות סף, לאור נימוקים משפטיים מהותיים ולאור הסדרים מעשיים המייתרים אותן במידה רבה. שתי העתירות תלויות ועומדות.

ז. בנוסף, צפוי להימשך העיסוק בהיבטים המשפטיים הנוגעים לתהליך המדיני מול הפלסטינים; המהלכים הפלסטיניים בזירה הבין-לאומית להכרה בהם כמדינה; להסכם השלום בין מדינת ישראל למצרים ולפיקוח כוח המשקיפים הרב לאומי (כמ"ר) על יישומו; לסמכויותיו של כוח יוניפי"ל (UNIFIL), הפועל בלבנון מכוח החלטה 1701 הנ"ל; לגיבוש ההסדרים באזור הכפר ע'ג'ר; לתיאום ולקישור

מול כוח אנדו"ף; לקו התיחום הימי של מדינת ישראל; וכן להגנה על מתקנים בתחום במדף היבשתי ("המים הכלכליים") של מדינת ישראל.

ח. **הטלטה האזורית** שפקדה את המזרח התיכון במהלך שנת 2011, צפויה להשפיע על התנהלותו האסטרטגית והאופרטיבית של צה"ל, ולהשפיע באופן ישיר על הייעוץ המשפטי הניתן לצה"ל בתחומים אלו.

היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. **חופש התנועה ביהודה ושומרון** - בשנה החולפת נמשכה מגמת העלייה בהיקף הפניות והעתירות לבג"ץ בעניינים הנוגעים לחופש התנועה ביהודה ושומרון ולהגבלות על גישת תושבים פלסטינים וישראלים לכבישים ולקרקעות באזור. כך למשל, במהלך השנה הוגשה לבג"ץ עתירה שעניינה מניעת גישה לאדמות פרטיות באזור רכס הגדעונים, הסמוך לאיתמר; טופלו פניות רבות (בייחוד סביב תקופות העיבוד החקלאי), שעניינן זכות הגישה של בעלי קרקעות פלסטינים לאדמתם; והתקבלו מספר פניות ועתירות לבג"ץ, שעניינן דרישה להסרת חסימות שהוצבו על דרכים, מטעמי ביטחון ומטעמי בטיחות תעבורה.

ב. **היערכות לצעדים המדיניים של הרשות הפלסטינית ולהשלכותיהם** - במהלך השנה ליווינו את פיקוד המרכז בהיערכותו להשלכות הביטחוניות האפשריות של פניית הרשות הפלסטינית אל מוסדות האו"ם בבקשה להכרה בה כמדינה. במסגרת זו, נערכנו להתמודדות עם תרחישים מבצעיים שונים, עסקנו בהתאמת כללי הפתיחה באש לנסיבות הביטחוניות אליהן נערכו בפיקוד המרכז, לרבות בכל הנוגע לשימוש באמצעים לפיזור הפרות סדר, וקידמנו את התיאום המשפטי בין כוחות הביטחון השונים הפועלים באזור יהודה ושומרון.

ג. **תוואי גדר הביטחון** - בשנת 2011 נמשך טיפולנו בעבודות המטה להקמת ולהשלמת תוואי גדר הביטחון. במסגרת זו, טיפלנו, בין היתר, במספר רב של פניות ושל עתירות לבג"ץ בנוגע לתוואי גדר הביטחון המוקם באזור דרום עוטף ירושלים ובתביעות כספיות שהוגשו בשל נזקים כספיים שנגרמו לכאורה בעקבות הקמת גדר הביטחון. כן, פעלנו להארכת תוקף ההכרזות על "מרחב התפר" בשטחים שבין גדר הביטחון לבין קו תחום איו"ש ולהרחבת ההכרזות האמורות לשטחים נוספים, דוגמת אזור מודיעין עילית. נוסף על כך, ליווינו עבודת מטה לפרסומם של צווי איסור בניה המתייחסים לשטחים הסמוכים לתוואי גדר הביטחון ולהארכת

תוקפם של למעלה מ-200 צווי תפיסה, שהוצאו לצורך הקמת תוואי גדר הביטחון. גם השנה גבר העיסוק בפניות, תלונות והליכים משפטיים הנוגעים למעבר בנקודות המעבר בגדר הביטחון, בדגש על העברת סחורות, תוך זיהוי תופעות של ניסיונות להעברת סחורות שלא בהתאם לכללים המשפטיים המחייבים. בתחום זה, בראשית שנת העבודה נכנס לתוקף הצו בדבר הסדרת הסמכויות בנקודות מעבר (הוראת שעה) (יהודה ושומרון) (מס' 1665), התשע"א-2010 ("צו המעברים"), בו הוגדרו רשימת נקודות המעבר, הגורמים המוסמכים לפעול בהן וסמכויות גורמים אלו, לשם הבהרת המצב המשפטי וייעול אפשרויות האכיפה.

ד. **משטר ההיתרים במרחב התפר** - במהלך השנה החולפת ניתן פסק הדין בעתירות העקרוניות שהוגשו נגד משטר ההיתרים במרחב התפר בבג"ץ 9961/03 **המוקד להגנת הפרט נ' ממשלת ישראל ובג"ץ 639/04 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ממשלת ישראל**. בפסק הדין, בית המשפט העליון אישר את חוקיותו של משטר ההיתרים במרחב התפר, אך בתוך כך גם הורה לבצע מספר שינויים בקובץ פקודות הקבע (קפ"ק) של המינהל האזרחי, המתווה את יישום משטר ההיתרים במרחב התפר. לפיכך, במהלך השנה השתתפנו בעבודת מטה, שבסיומה הוטמעו הנחיותיו של בית המשפט העליון בקפ"ק. יצוין, כי מאז ניתן פסק הדין האמור לא חל שינוי במספר העתירות הפרטניות שהוגשו לבית המשפט העליון בנושא זה. בהמשך לכך, אנו מלווים את גורמי המינהל האזרחי, אשר בוחנים כל העת את האפשרות לייעל ולשפר את מנגנון מתן ההיתרים במרחב התפר.

ה. **טיפול בסכסוכי קרקעות** - במהלך השנה החולפת המשיכה היחידה ללוות את הטיפול הנוגע לסכסוכי קרקעות רבים ברחבי האזור. במסגרת זו סייענו לכוחות הביטחון המתמודדים עם האלימות והפגיעה בסדר ציבורי המתלווים בדרך כלל לסכסוכים, וזאת במגוון כלים מנהליים. השנה בוצעה עבודת מטה רחבת היקף, אשר בחנה את מעמד המשפטי של אדמות שונות באזור היישוב סוסיא. בתום עבודת המטה, חתם מפקד כוחות צה"ל באיו"ש על צווי סגירה בשטחים אלה, במטרה לאפשר את שגרת חיים במרחב. במקביל, במהלך השנה החולפת גברה המגמה של העברת ההתדיינות בסכסוכי קרקעות לערכאות שיפוט בישראל, על

דרך של הגשת תביעות אזרחיות. בחלק מהמקרים נטלנו חלק בליווי ההליכים, ובמקרה אחד ליווינו את התייצבותו של היועץ המשפטי לממשלה בהליך (ת"א 3531-12-10 **מושקוביץ נ' מועצת הכפר קריות**). עוד מגמה שניכרת בתחום זה, הינה ביקורת נגד השימוש בחלק מן כלים המנהליים לטיפול בסכסוכי הקרקעות באזור. בהקשר זה נשמעה ביקורת נגד השימוש בצו בדבר מקרקעין (שימוש מפריע במקרקעין פרטיים) (יהודה והשומרון) (מס' 1586), התשס"ז-2007. כן, נעשתה בחינה מחודשת של נוהל הטיפול בסכסוכי קרקעות, אשר מאפשר הכרעה מנהלית מהירה בסכסוכים ובמריבות בשטח, אשר הובילה לעדכון הנוהל באופן שיאפשר טיעון בעל-פה לשני הצדדים ואפשרות תגובה זה לטיעונו של זה.

ו. **הליכי סקר** - במהלך השנה החולפת החלו להתבצע הליכי סקר, לשם בדיקת מעמד המקרקעין, לגבי מספר מקומות שונים באזור יהודה ושומרון, ובהם קיבוץ "אלמוג", "אלעזר - נתיב האבות" ו"כוכב יעקב". עבודת הבדיקה נעשתה בשיתוף גורמי המינהל האזרחי.

ז. **גידול היקף העיסוק המשפטי בתחום הגנת הסביבה** - גם בשנה החולפת, גדל היקף העיסוק המשפטי בתחומים שונים הנוגעים להגנת הסביבה. ניתן לציין גם השנה את ליווי הצעדים להפחתת זיהום האוויר והריח הנגרמים מייצור פחם במפחמות, המצויות בעיקר בצפון השומרון. צעדים אלה כללו פעולות אכיפה נגד המפחמות, טיפול בהליכים משפטיים שנבעו מפעולות אלו, והסדרת הטיפול בחומרי הגלם המכלכלים את המפחמות. בתחום ה"חשמל הירוק", נחתמו תקנות המסדירות את ייצור החשמל באמצעות מתקנים פוטו-וולטאיים בינוניים, בהמשך לתקנות שנחתמו בעבר, בנוגע לייצור חשמל באמצעות מתקנים קטנים.

ח. **אכיפה תכנונית, במגזר הישראלי ובמגזר הפלסטיני, לרבות הסדרה של מקבצי בינוי בלתי חוקיים בשני המגזרים** - המשיכה המגמה של גידול בהיקף העתירות לבג"ץ התוקפות את מדיניות האכיפה התכנונית של רשויות האזור, לרוב על רקע מקרים פרטיים. במסגרת חלק מאותן עתירות, נתנה המדינה, שורה של התחייבויות הנוגעות ליישום מדיניות האכיפה התכנונית של רשויות האזור ביחס

למגזר הישראלי: מבנים הממוקמים על אדמה פרטית, אשר ביחס אליהם תלויות ועומדות עתירות מסוג זה, יוסרו; במקביל, תיבחן אפשרות להסדיר את מעמדם של מבנים בלתי חוקיים, מושאי עתירות מסוג זה, הממוקמים על אדמות מדינה. נמסרו הודעות מטעם המדינה לבג"ץ בהתאם למדיניות האמורה. אשר למגזר הפלסטיני, במסגרת הטיפול במאות העתירות המוגשות נגד רשויות התכנון באזור יהודה ושומרון, אשר חלקן הוגש לפני מספר שנים, הודיעה המדינה בחלק מן המקרים, ככל שהמבנים מצויים בסדר עדיפות נמוך למימוש צווי ההריסה, על הסכמתה למחיקת העתירה, וככל שיוחלט על הריסת המבנים בהמשך, תיתן המדינה לעותרים ארכה קצרה של מספר ימים טרם מימוש צווי ההריסה. בשאר המקרים, המדינה מגישה את תגובתה לעתירה, ועומדת על מימוש צווי ההריסה. בנוסף, ליווינו את מאמצי המינהל האזרחי לשיפור הליכי התכנון למגזר הפלסטיני. במסגרת זו, פועל המינהל האזרחי ליזום תכניות מפורטות למקבצי בניי פלסטינים בלתי-מוסדרים, וזאת בהתאם לקריטריונים שגובשו לשם כך.

פסקי דין וחוות דעת מרכזיים משנת העבודה 2011

במהלך שנת העבודה 2011, טופלו ביחידת יועמ"ש איו"ש מאות הליכים משפטיים בסוגיות שבתחום טיפול היחידה, וניתנו חוות דעת משפטיות במגוון שאלות בהן עוסקים הגורמים השונים הנועצים ביחידה. להלן יפורטו מספר הליכים בולטים, שטופלו על ידי קציני היחידה:

א. בפסק דינו בבג"ץ 10244/06 אלעג'ולי נ' שר הביטחון דחה בית המשפט העליון עתירה שהוגשה נגד החלטת מפקד כוחות צה"ל באיו"ש בדבר החרמת כספים שנתפסו במשרד חלפנות שבבעלות העותר, לאור מידע מודיעיני רב שהוצג בפניו, לפיו משרד החלפנות שימש בפועל כ"בנק חמא"ס". לאחר עיון בחומר הגלוי והחסוי שנאסף על ידי גורמי המודיעין, דחה בית המשפט את טענת העותר כי מרבית הכספים שחולטו הינם רכוש פרטי השייך לו ולצדדים שלישיים. נקבע, כי העותר יצר עירוב מכוון בין כספים שמקורם בתנועת החמא"ס לבין כספים אחרים (שמקורם בפעילות חוקית), באופן שלא ניתן להבחין עוד בין אלו לאלו. על כן, פסק

בית המשפט כי כלל כספי העותר ניתנים לחילוט, עד לסכום לגביו נקבע כי בוצעו פעולות להלבנתו.

ב. בפסק הדין שניתן בעניינן של מספר עתירות שהוגשו על ידי עיריית חברון ועל ידי אחרים (בג"ץ 11235/04, 6869/05, 7044/06 עיריית חברון ואח' נ' מדינת ישראל ואח'), אישר בית המשפט העליון את התוכנית המבצעית למיגון הישוב היהודי בחברון, שתכליתה צמצום החיכוך בין האוכלוסיות במרחב.

ג. השנה דחה בית המשפט העליון את עתירת מועצת הכפר וולג'ה נגד הקמת תוואי גדר הביטחון בסמוך לכפר וקבע, כי התוואי מאזן נכונה בין הצורך הביטחוני להגן על עורף מדינת ישראל בכלל ועל העיר ירושלים בפרט מפני חדירת גורמים עוינים, לבין הצורך לצמצם את הפגיעה במרקם החיים של תושבי הכפר (בג"ץ 3516/10 מועצת הכפר וולג'ה נ' המפקד הצבאי). עתירות שהוגשו נגד קטע התוואי העובר בשטח מדינת ישראל, נמחקו על ידי העותרים.

ד. בפסק הדין בבג"ץ 1676/09 מנכ"ל משרד הביטחון נ' מועצת הכפר קלנדיה, קיבל בית המשפט העליון את עתירת המדינה נגד החלטת בית המשפט השלום בת"א, בשבתו כוועדת ערעור לפי החוק להסדר תפיסת מקרקעים בשעת חירום, התש"י-1949. הוועדה התנתה את אישור תוואי גדר הביטחון הסמוך לכפר קלנדיה (המצוי מצפון לירושלים), העובר בתחום השטח המוניציפאלי של העיר ירושלים, בסלילתו של כביש גישה "משורוול" בין הכפר קלנדיה לבין מעבר עטרות. בפסק הדין נקבע, כי בבוא בית המשפט לבחון את יישום מבחן המשנה השני של המידתיות בעניינו של מעשה מינהלי, עליו ליתן דעתו, בין היתר, להיקף עלותה התקציבית של החלופה הפוגענית פחות, וליחס בין צמצום הפגיעה לבין המשאבים הדרושים לשם כך. נקבע, כי יש להפעיל כלל זה באופן שיהיה רגיש לפגיעה בזכויות האדם, בנסיבות כל מקרה.

ה. עניינה של העתירה בבג"ץ 4457/09 מנאע נ' שר הביטחון בבקשה לממש צו הריסה שהוצא נגד מכון טיהור שפכים (מט"ש) בסמוך ליישוב עפרה, על קרקע פרטית בבעלות פלסטינים. המדינה הודיעה, כי בכוונתה לפעול להסדרת מכון הטיהור. בפסק הדין, מתחו שופטי בית המשפט העליון ביקורת על התנהלות הרשויות בכל הקשור לנסיבות הקמת המט"ש. בסופו של יום, אימץ בית המשפט את עמדת המדינה, לפיה בנסיבות שנוצרו יש להעדיף את שיקולי ההגנה על איכות הסביבה על פני שיקולים המחייבים להשלים את הליכי הפיקוח שנפתחו בעניין מיתקן טיהור השפכים, והוציא מלפניו צו מוחלט המורה לרשויות להימנע מלפעול להשלמת המתקן הנדון ולהימנע מלחברו לרשת החשמל עד להשלמת ההליכים החוקיים האמורים.

ו. השנה ניתן פסק דין עקרוני בנוגע למעמדן המשפטי של "אדמות היהודים" באזור וטיב זיקתם של "הבעלים ההיסטוריים" אל נכסים אלה (בג"ץ ולירו נ' מדינת ישראל). עם תפיסת השלטון באזור על ידי הממלכה הירדנית, הוכרו נכסים רבים בבעלות ישראלים, ובהם נכסי ולירו, כ-"רכוש אויב", והוקנו לניהול האפוטרופוס הירדני על נכסי האויב. עם תפיסת שטחי יהודה ושומרון על ידי מדינת ישראל בשנת 1967, הועברו נכסים אלו לניהולו של הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש באיו"ש. בעתירה ביקשו העותרים להחזיר לידיהם את הנכסים. בפסק הדין התקבלה עמדת המדינה, לפיה שיקולים כבדי משקל, מחייבים את דחיית תביעת העותרים לקבלת פיצוי עבור נכסי ולירו. בית המשפט אישש את הדין והנוהג, אשר התקיימו בתחום זה עד כה.

ז. השנה טיפלנו במספר הליכים, בפני ערכאות שונות, שעניינם רכישת זכויות במקרקעין מכוח התיישנות. ההליך המרכזי שהסתיים השנה בעניין זה, הינו בג"ץ 9296/08 מפקד כוחות צה"ל נ' ועדת העררים הצבאית. עתירה זו הוגשה על ידי המדינה נגד החלטת ועדת העררים הצבאית, לפיה ניתן לרכוש זכויות מהותיות במקרקעין מכוח 'התיישנות רוכשת', ללא הצגת מקור חוקי לרכישת הזכות. במהלך השנה החולפת ביקשו מבקשי הרישום לחזור בהם מטענתם בנוגע להליכי הרישום הספציפיים, ועל כן התייתר המשך ההתדיינות במסגרת העתירה. המדינה

הודיעה לבית המשפט כי היא עומדת על טענתה, לפיה עיבוד וחזקה בלבד, ללא מקור חוקי להם - אין בכוחם להקנות זכויות מהותיות בקרקע, המאפשרות רישום של הבעלות עליה. במהלך השנה עלתה, במסגרת בג"ץ 5391/11 **לסנס נ' רמ"א** ובת"א 3531-12-10 **מושקוביץ נ' מועצת הכפר קריות**, הסוגיה של התיישנות דיונית במקרקעין, אשר אינה מקנה זכויות מהותיות, אך מונעת סילוק ידו של הפולש. בעתירה נטען, כי חזקה במקרקעין (של הזולת) ועיבודם במשך עשר שנים, מקנים זכויות דיוניות במקרקעין. בשני ההליכים הוגשה עמדת המדינה (בהליך האזרחי - במסגרת התייצבותו של היועץ המשפטי לממשלה), אשר מבקשת לסייג באופן משמעותי את אפשרות החלת הוראות הסעיף ולסייג את השימוש בו באי"ש. שני ההליכים עודם תלויים ועומדים.

ח. העתירה בג"ץ 8887/06 **אל נאבות נ' שר הביטחון** הוגשה בשנת 2006 ובה התבקש פינויו של המאחז הבלתי חוקי "מגרון", אשר הוקם בשנת 2001, שלא כדין, על גבי מקרקעין מוסדרים בבעלות פלסטינית פרטית. בתחילת חודש אוגוסט השנה ניתן פסק דין בעתירה, במסגרתו חויבה המדינה לפנות את המאחז עד ליום 31.03.12, ו-3 מבנים מתוכו עד סוף חודש ספטמבר השנה.

ט. לאחרונה ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ 10462/09 **עבאס נ' שר הביטחון** ובג"ץ 8171/09 **עבאס נ' ממועצת התכנון העליונה**. בעתירות נתקפה התוכנית המפורטת מס' 235/3 לשכונת "גבעת הברכה" בטלמון. בית המשפט קיבל את עמדת מוסדות התכנון בסוגיית הפגיעה הלכאורית ביכולתם של העותרים להגיע לקרקעותיהם כתוצאה מאישור התוכנית, ולפיה מקורה של מגבלת הגישה בתחיקת הביטחון ולא בהוראות התוכנית. לשאלת משקלו ההולם של שיקול השמירה על שלטון החוק מקום בו תוכנית מאפשרת הכשרה בדיעבד של בנייה בלתי חוקית, לא מצא בית המשפט מקום להתערב בעמדה ולפיה גם אלמלא קיומה של בנייה בלתי חוקית, יש להניח בסבירות גבוהה, כי שכונה חדשה הייתה מוקמת במיקום שנקבע בתוכנית. לפיכך העתירות נדחו.

י. לטענת העותרים בג"ץ 281/11 ראש מועצת הכפר בית איכסא נ' שר הביטחון, תוואי הרכבת המהירה בין תל-אביב לבין ירושלים, בקטע בית סוריק, אינו חוקי. כמו כן נטען, כי לא ניתנה זכות טיעון מספקת לבעלי הקרקעות הנפגעים מצו ההפקעה האמור. בחודש ספטמבר נדחתה העתירה. בפסק הדין, ציין בית המשפט, כי העתירה תוקפת, למעשה, את השלבים המוקדמים של תכנון התוואי, כאשר התכנית לתוואי הרכבת פורסמה להתנגדויות עוד בשנת 2003 ופורסמה לתוקף בשנת 2005. בית המשפט ציין, כי נוכח חלוף הזמן, קבלת העתירה בעת הזאת תפגע באינטרסים הלגיטימיים של רכבת ישראל ושל צדדים שלישיים שעומדים נקשרה ביחסים חוזיים, כמו גם באינטרס הציבורי, ולכן נפל שיהוי ניכר בהגשתה. עוד נקבע לא נפל כל פגם באופן פרסום התכנית.

יא. עם תיקון הצו בדבר מניעת הסתננות (תיקון מס' 2) (יהודה והשומרון) (מס' 1650), התש"ע-2009 ותיקון הצו בדבר הוראות בטחון (תיקון מס' 112) (יהודה והשומרון) (מס' 1649), התש"ע-2009, הוקמה הוועדה לבחינת צווי גירוש, הפועלת במחנה עופר. השנה נדון בוועדה ערר עקרוני, בתיק ו' בחינה 1486/10 אבו ג'אמוס נ' המפקד הצבאי, שעניינו הרחקתו של תושב רצועת עזה מאיו"ש אל מענו הרשום, במסגרתו ניתנו קביעות עקרוניות: במישור ההחזקה במשמורת נקבע, כי עצם הוצאת צו הגירוש הינה עילה עצמאית להחזקה במשמורת. בנוסף, נקבע כי במאזן השיקולים, אל מול נסיבותיו האישיות של מיועד לגירוש, יש לשקול את הנסיבות הביטחונית ברף ביטחוני מופחת מזה הנדרש במעצר מנהלי. במישור חוקיות צו הגירוש, נקבע כי סמכויותיה של הוועדה אינן כוללות את בחינת סבירות מדיניות החלטת המפקד הצבאי על הוצאת צו גירוש נגד זר השוהה באופן לא חוקי באיו"ש.

יב. ביום 1.11.11 הורה בית המשפט העליון על דחיית עתירות, שעניינן הסדרתן החוקית של ייצור "חשמל ירוק" באיו"ש, באמצעות מתקנים פוטו וולטאיים קטנים ובינוניים (בג"ץ 2407/11 יש"ע הירוקה נ' ראש הממשלה ובג"ץ 344/11 אשבל נ' שר התשתיות). בפסק דינו, בית המשפט קבע כי לא הונחה כל תשתית לביסוס הטענה לפיה קיימת הפליה בין תושבי איו"ש לבין תושבי ישראל, בכל

הקשור לייצור ה"חשמל הירוק" ולמכירתו. בנוסף, נקבע כי לא התקיימה הבטחה מינהלית של שר התשתיות בעניין מכסות הייצור שיוקצו לאיו"ש. באשר לבקשת העותרים להקצאת מכסה ייעודית ונפרדת לייצור "חשמל ירוק" באמצעות מתקנים פוטו-וולטאיים בינוניים, ציין בית המשפט את החלטת הממשלה מיום 17.7.11, בה הוחלט על הקצאה נפרדת לתושבי איו"ש בסך של 30 מגה-ואט.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

א. המשך היערכות לצעדים המדיניים של הרשות הפלסטינית ולהשלכותיהם – אנו מעריכים כי בשנה הקרובה נמשיך ונלווה את היערכותו של פיקוד המרכז להשלכות הביטחוניות שעלולות להיות לשינויים המדיניים המתחוללים באזור.

ב. תוואי גדר הביטחון - המשך הליווי המשפטי של הקמת גדר הביטחון, ותחזוקתה השוטפת, צפוי לתפוס מקום מרכזי בפעולת היחידה גם השנה. במהלך השנה האחרונה הוצאו עשרות רבות של צווי תפיסה, הן לשם הקמת תוואי גדר הביטחון והן לשם ביצוע פעולות תשתית שונות, ולהערכתנו המגמה של השגות והתנגדויות לצווים תימשך ואף תתגבר במהלך השנה הקרובה. להערכתנו, נוכח המשך התקדמות בניית גדר הביטחון, גם השנה יימשך הטיפול המשפטי בכל הנוגע לתנועה במעברים, בדגש על אכיפה נגד העברת סחורות שלא בהתאם לכללים המשפטיים המחייבים. בית המשפט העליון ממשיך לדון בעתירות פרטניות הנוגעות למשטר ההיתרים במרחב התפר, שחלקן מעלות שאלות עקרוניות הנוגעות לנהלים בעניין זה. לכן, נידרש להמשיך ללוות את הליכי הטמעת קפ"ק מרחב התפר וייעולו, ולתת מענה לשאלות משפטיות שיתעוררו בהקשר זה.

ג. הגנת הסביבה - אנו צופים כי גם בשנה הקרובה תימשך התגברות העיסוק בתחומי הגנת הסביבה. בשנה האחרונה עלתה במידה ניכרת כמות הפניות המגיעות למינהל האזרחי בתחום זה ואנו צופים שקצב זה יימשך.

ד. **חיזוק המגמה של שינוי אופן הטיפול בסכסוכי קרקעות** - אנו צופים, שתמשיך המגמה של הגשת תובענות אזרחיות לערכאות שיפוטיות בישראל, בטענות שעניינן קיומן של זכויות במקרקעין הנובעות מחזקת השנים בהם, ושנמשיך לקבל תלונות בדבר הסגות גבול לאדמות פלסטיניות פרטיות, במיוחד באזורים שבקרבתם מצויים מאחזים בלתי מורשים. כמו כן, נידרש להשלמת בחינת הכלים המנהליים הקיימים בכל הקשור לפתרון סכסוכי הקרקעות, ובכלל זה - בחינת המחודשת של הצו בדבר מקרקעין (שימוש מפריע במקרקעין פרטיים) (יהודה והשומרון) (מס' 1586), התשס"ז-2007, וכן בחינת הבקשות שעולות להקמת ערכאה אזרחית באזור, שתטפל בסכסוכי קרקעות בין תושבים ישראלים לבין פלסטינים.

ה. **אכיפה תכנונית, במגזר הישראלי ובמגזר הפלסטיני, לרבות הסדרה של מקבצי בינוי בלתי חוקיים בשני המגזרים** - צפויה להימשך מגמה זו. ניתן לציין את העיסוק המשפטי בבחינת הסדרתם בהתאם לדין של מקבצי בינוי בלתי חוקיים, לצד המשך העיסוק המשפטי במתן מענה לעתירות אשר עניינן אכיפה תכנונית.

מחלקת הייעוץ והחקיקה

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. ענף ייעוץ כח אדם ופרט

1. **שירות הקבע בצה"ל לאור מודל הקבע החדש**: הייעוץ המשפטי לאכ"א עסק בהסדרת עילות ייחודיות לשחרור משירות קבע בצה"ל, תוך שמירה על הגמישות הניהולית המתחייבת מאופיו של צה"ל. במסגרת זו, ניתן ליווי משפטי לתיקון הוראות הפיקוד העליון בנושא שחרור משרתי הקבע, במסגרתו נוספו עילות שחרור חדשות. כמו כן, בעקבות חקיקת חוק שירות הקבע בצה"ל (חיילות בשירות קבע), התשע"א-2010, גובשו נהלים עם משרד הביטחון להסדרת הליכי קבלת האישור לשחרור משרתות קבע בהריון. נוכח הצורך בעידוד משרתי קבע איכותיים להמשך שירות קבע, עסק הייעוץ המשפטי בהסדרה של **תכניות שירות ייחודיות**, ובהן תכנית שירות לתוכניתנים, תכנית למערך הסייבר ותכנית לשילוב מפקדי צה"ל בעבודת הסוכנות היהודית.
2. **יועצים ואזרחים עובדי צה"ל**: בסיומה של עבודת מטה מקיפה שנערכה בשנתיים האחרונות, נכנסה השנה לתוקף **פקודת מטכ"ל 6.0107 "העסקת יועצים אזרחיים וכוח אדם עזר אזרחי בצה"ל"**. מכוח פקודה זו, החלו לפעול ועדות זרועיות וחיליות לאישור העסקת יועצים בצה"ל. היועצים המשפטיים משמשים כחברים בוועדות אלו. הייעוץ המשפטי לאכ"א ליווה באופן צמוד את עבודת המטה על הפקודה, כתיבת נהלי העבודה בנושא והסדרת עבודתם של היועצים המשפטיים לגופים בתחום זה. כמו כן, הייעוץ המשפטי לאכ"א מלווה את ההיבטים המשפטיים של עבודת המטה לבחינת חלופות העסקה שונות, ביניהן "אזרוח" (מעבר מסטאטוס יועץ לסטאטוס אזרח עובד צה"ל), הסדרת מסלול העסקת

סטודנטים כאזרחים עובדי צה"ל, הרחבת השימוש במסלול כ"א עזר לכלל גופי צה"ל ועוד.

3. **שירות החובה בצה"ל – יישום 'חוק טל' ותכניות לשילוב חרדים :**
בתחילת שנת 2011 נתקבלה החלטת ממשלה, ששינתה את מדיניות הגיוס והפטור לתלמידי הישיבה שתורתם אומנותם (לרבות משכי שירות ומסלולי שירות), בנוסף, ההחלטה שינתה את התנאים להפניית תלמידים אלו לשירות אזרחי. הייעוץ המשפטי לאכ"א ליווה את קבלת ההחלטה בממשלה ואת בחינת השלכותיה במסגרת פעילותן השוטפת של רשויות הגיוס. במקביל, נמשך הטיפול המשפטי בעתירות שתקפו את חוקתיותו של חוק טל (חוק דחיית שירות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם, התשס"ב-2002) בבית המשפט העליון.
4. **יישום חוק שירות מילואים :** העיסוק המשפטי ביישום חוק שירות המילואים, התשס"ח-2008 ובחינת הצורך בעדכונו, אפיינו את השנה החולפת. עיסוק זה כולל את הצגת צווי שר הביטחון בפני ועדת חוץ וביטחון וגיבוש הצעות לתיקון החוק בעקבות הניסיון שנצבר.
5. **זכויות משרתי קבע בתחום הפנסיה, שכר ותנאי השירות:** בשנת 2011 עסק הייעוץ המשפטי לאכ"א בהשלכות תיקונים בחוק שירות הקבע בצה"ל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה-1985, ובתוך כך, ליווה את עבודות המטה לעניין **החלת מודל שירות הקבע החדש** ואת המשך גיבוש ההסדרים הנוגעים **למעבר משרתי הקבע לפנסיה צוברת** – לרבות כל הנובע מבחירת תוכנית פנסיונית חדשה שתשמש ברירת מחדל עבור משרתי הקבע. כמו כן, המשיך הייעוץ המשפטי ללוות את העיסוק **בשינוי שיטת ההצמדה של קצבאות גמלאי שירות הקבע** ונושאים המשיקים לכך.
6. **נפגעים:** הייעוץ המשפטי לאכ"א עסק רבות בזכאות לקבורה בבתי קברות צבאיים, לאור הצעה לתיקון חוק בתי קברות צבאיים, התש"י-1950.

בנוסף, סייע הייעוץ המשפטי בגיבוש מדיניות העלאה בדרגה לאחר המוות, ועיגונה בפקודת מטכ"ל 38.0124 "העלאה בדרגה לאחר המוות בשעת רגיעה ובשעת חירום".

כמו כן, ליווה הייעוץ המשפטי את תיקון מס' 4 לחוק תשלום קצבאות לחיילי מילואים ולבני משפחותיהם, התשס"ב-2002, המסדיר תשלום מענקים חד-פעמיים לבני זוגם של חיילי מילואים שנספו לפני מועד תחילתו של חוק תשלום הקצבאות (1.1.1999).

7. **"חבר"** - בשנת 2011 ליווה הייעוץ המשפטי ל"חבר" את הטיפול בכל קשת **תחומי הביטוח הקבוצתי**, ובכלל זה ביטוח תאונות אישיות וביטוח בריאות למשרתי הקבע. בתחום שוק ההון ליווה הייעוץ המשפטי את הפיילוט להקמת **מערך ייעוץ ובקרה פנסיוני ופיננסי** ייחודי לעמיתי "חבר" וכן התקשרויות פורצות דרך בתחום הצרכנות.

ב. תחום ייצוג

תחום הייצוג אחראי על ייצוג צה"ל בעררים הנדונים לפי חוק שירות הקבע בצבא ההגנה לישראל (הליכים לעניין החלטות הנוגעות לחיילים בשירות קבע), התש"ע – 2010. במהלך שנת 2011 הוגשו 25 עררים, שהצטרפו ל-31 עררים שהוגשו במהלך שנת 2010 ואשר מרביתם טופלו גם בשנה זו. המדובר בעררים בנושאים מגוונים, כגון שחרור מצה"ל בעילות שונות, מועד הפרישה מצה"ל, זכויות בנושאי שכר וזכויות אחרות.

ג. הייעוץ המשפטי לתחומי החקיקה, התקשורת והמשאבים

בשנה החולפת טופלו כ-160 הצעות חוק פרטיות וכ-55 תזכירי חוק ממשלתיים, גידול של כ-35 אחוזים לעומת השנה שעברה.

כמו כן, הייעוץ המשפטי ליווה את גורמי אט"ל ואגף התקשוב **בהכנת מכרזים והסכמים** שונים, תוך שיתוף פעולה עם הלשכה המשפטית במשרד הבטחון. נוכח ההערכות לפרויקטי ענק של מעבר צה"ל דרומה והעתקת מחנות, הציגו הנועצים צורך בתגבור הייעוץ המשפטי בנושא.

במסגרת העיסוק בנושאי הגנת הפרטיות גובשו הצעות תיקון לתזכיר חוק הגנת הפרטיות (סמכויות אכיפה). כמו כן, בעקבות פסיקה אזרחית, העוסקת בזכות העובד לפרטיות בשימוש במחשב במקום העבודה, נבחנו ההשלכות על סמכות מפקד להיכנס לדוא"ל צבאי שבשימוש פקודיו.

המגמה של הכפפת צה"ל בחקיקה לפיקוח אזרחי, נמשכה ביתר שאת בשנה זו. בין היתר, גובש נוהל משלים בשיתוף המשרד להגנת הסביבה, ליישום חוק סמכויות אכיפה סביבתית, התשע"א – 2011, וכן הוכנה חוות דעת בנושא אפשרות הטלת עיצומים כספיים על המדינה. בנוסף, נערכו דיונים עם משרד המשפטים בדבר הוספת מנגנון המטיל אחריות פלילית אישית על ראש רשות ציבורית בגין הפרות חוק ברשות הציבורית, בהצעות חוק בתחום הפרטיות והגנת הסביבה.

היבט נוסף של החלת הדין האזרחי על צה"ל הוא הסדרת הטיפול בעבירות חניה הנעברות בכלי רכב צבאיים. במסגרת זו נערכו דיונים עם משרד הביטחון, משרד המשפטים ורשויות מקומיות בעניין הסדרת חובות חניה, נכתבה טיוטת פקודה בעניין אכיפת דו"חות חניה, וכן הוכנה טיוטת תזכיר חוק המוסיפה הליך ברירת דיון בחוק השיפוט הצבאי - תשט"ו-1955, בעזרתו ניתן יהיה לאכוף גם דו"חות חניה במסגרת הצבאית.

ד. הייעוץ המשפטי לחיל הרפואה

בשנים האחרונות עולה המודעות להשפעת הסביבה על הבריאות ולשימוש בכלים משפטיים לבחינת החלטות רשויות הצבא. בין היתר, טיפל הייעוץ המשפטי בעתירה לפינוי חיילים מבא"ח נח"ל בהתבסס על טענה בדבר עודף תחלואה שנבע מגורם סביבתי. הייעוץ המשפטי ליווה גם את עבודת המטה ליישום חקיקה ותקינה אזרחית בסביבה צבאית (רדיו, רעש, אסבסט ועוד).

כמו כן, נכתבה ופורסמה הוראת פיקוד עליון מס' 2.0716 "מחקרים רפואיים בצה"ל", המסדירה את קיומם של ניסויים רפואיים בצה"ל, התורמים לבריאות החיילים, תוך הצבת הגנות כמענה לקשיים הייחודיים המאפיינים את אוכלוסיית החיילים כאוכלוסיית מחקר.

בהקשר זה נציין עוד, כי הייעוץ המשפטי מסייע בהתמודדות המשפטית עם שתי תביעות נזיקין המוניות: האחת, הוגשה ע"י משתתפים במחקר "עומר 2" (חיסון

נגד אנתרקס) והדרישה לפיצויים כספיים בה מבוססת על טענה לפגיעה באוטונומיה. השנייה, הוגשה ע"י חיילים שהשתתפו במחקר שנערך בשנות ה-70 וטוענים כי נגרמו להם נזקים בריאותיים בנוסף לפגיעה באוטונומיה. במהלך השנה כונסה שלוש פעמים ועדת אתיקה מכוח חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996, שדנה במתן טיפול רפואי על כורחו של מטופל. בתחום ההסכמים יצוין, כי הייעוץ המשפטי ליווה מכרזים לרכש שירותי רפואה במסגרת תהליך מיקור החוץ של השירותים הרפואיים לחיילים.

ה. הייעוץ המשפטי לתחום התשתית והפריסה

בשנת 2011 המשיך הייעוץ המשפטי לתחום התשתית והפריסה ללוות את הדיונים ברפורמה המתוכננת בחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה-1965. כמו כן, פעל הייעוץ המשפטי להסדרת הכללים להקמת מתקנים ביטחוניים בפקודות הצבא בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון.

ו. הייעוץ המשפטי לחיל המודיעין

שנת 2011 התאפיינה במיסוד פעילות תחום החקירות הביטחוניות בצה"ל לאיתור דלף מידע מסווג וליווי הליכים משפטיים הנוגעים לעיסוק של אמ"ן.

ז. הייעוץ המשפטי לזרועות

1. **חיל האוויר:** בשנת 2011 נכנס לתוקפו חוק הטיס, התשע"א – 2011. חוק זה מניח את התשתית המשפטית להסדרת התעופה האזרחית בישראל ואת ממשקיה עם התעופה הצבאית.
2. **חיל הים:** שנת 2011 התאפיינה בהמשך ליווי ההתמודדות עם תופעת המשטים, המבקשים לפרוץ את הסגר הימי על עזה, ובטיפול בהברחות אמל"ח דרך הים. עיסוק מרכזי נוסף, הוא טיפול בהיבטים המשפטיים של הגנה ואבטחה על אסדות ושדות הגז שהתגלו בים התיכון מחוץ למים הטריטוריאליים של ישראל.

3. **חטיבת המבצעים:** בשנת 2011 נדרש עיסוק רב בסוגיות הנוגעות להפעלת סמכויות חיליים בתוך גבולות המדינה.
4. **פיקוד העורף:** בשנת 2011 גבר העיסוק המשפטי בחקיקה הנוגעת לפעילות הגופים השונים בעורף. בשנה זו נכתבו ופורסמו שני תיקונים לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א – 1951 (תיקונים מס' 15 ו-16). תיקונים אלה, מהווים שיפור משמעותי של התשתית המשפטית לפעילות הגופים השונים בעורף, בדגש על פיקוד העורף.
5. **מפקדת זרוע היבשה:** בשנת 2011 פעל הייעוץ המשפטי לפיתוח וביסוס מעמדו בזרוע, וכן לעדכון הוראות הבטיחות הזרועיות.

ח. חקיקה

בשנה שחלפה גברה המעורבות בעבודות מטה הנערכות במשרד המשפטים, בין היתר בבחינת ביטול חלקי של תקנות ההגנה לשעת חירום, התש"ח – 1948. כמו כן, התקבלו תיקוני חקיקה משמעותיים לצה"ל, ביניהם תיקון מס' 63 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, היוצר מהפך ברישום הפלילי של חיילי צה"ל שהורשעו בבית דין צבאי וקובע רישום פלילי מופחת למורשעים בעבירה מסוג עוון, שהוטל עליהם עונש מאסר קצר יחסית, השלכותיו של תיקון זה דומות להשלכות צו מבחן בלא הרשעה. בנוסף, קודם הטיפול בתיקון נוסף המעדכן את סמכויות החיפוש במסגרת חוק השיפוט הצבאי, תוך התאמתן לתזכיר חוק מטעם משרד המשפטים.

פסקי דין וחוות דעת מרכזיים משנת העבודה 2011

ענף ייעוץ כח אדם ופרט

- א. עת"מ 10-11-39391 תא"ל עימאד פארס נ' הרמטכ"ל - עתירה נגד ההליך הפיקודי שהתקיים לקצין על ידי הרמטכ"ל ונגד ההחלטה לשחררו משירות הקבע. ביום 21.2.11 ניתן פסק דין הדוחה את העתירה. ערעור שהוגש על ידי העותר נמחק.
- ב. בג"ץ 4763/10 נטלי סוסקין ואח' נ' צה"ל - העותרות, שהתגייסו במסגרת העתודה בשנים 2003-2004, מבקשות להמיר את שנת שירות החובה הנוספת בשנת שירות

קבע. העותרות נדרשו לשנת שירות חובה שלישית מכוח צו שר הביטחון בהתאם לסעיף 16 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986 ("דין יוצא צבא אישה כדין יוצא צבא גבר"). לטענת העותרות, ההסדר המאריך את שירות החובה לא היה בתוקף כשהצטרפו למסלול העבודה. העתירה נדחתה מחמת השיהוי הכבד, נוכח מועד הצטרפותן למסלול העבודה.

ג. בג"ץ 6556/11 יואל גליקמן נ' מפקד זרוע יבשה - העותר, צוער בבה"ד 1, עתר עקב הדחתו מקורס הקצינים, בשל עצם סירובו להשתתף בערב מורשת קרב בו שולבו קטעי שירה של להקה צבאית מעורבת (חיילים וחיילות) ויציאתו מן האולם בעת שירת הלהקה. העותר ביקש כי הדחתו מהקורס תבוטל, וטען כי הפקודה להשתתף בערב המדובר מנוגדת לפקודת מטכ"ל 33.0207 "שירות משותף לחיילים ולחיילות בהיבט השילוב הראוי".

העתירה נדחתה, ובפסק הדין נקבע כי הבקשה לביטול ההדחה מהקורס אינה רלבנטית עוד, היות שהקורס בו השתתף העותר עומד להסתיים, ומאחר שהובהר כי העותר יוכל לחזור לקורס הקצינים הבא אם יתקיימו תנאי הסף המקובלים. אף נקבע, כי לא ניתן לומר כי הפקודה שניתנה לעותר מנוגדת המטכ"ל, שכן בנסיבות העניין, פרשנות הפקודה נתונה לרשויות הצבא.

ד. בג"ץ 6784/06 רס"ן ר' ש' ו- 25 אח' נ' הממונה על תשלום הגמלאות - בשנת 2005 עוגן הסדר הקפאת הזכויות (להלן: "ההסדר") בחוק שירות הקבע (גמלאות). ההסדר מהווה העתק כמעט זהה להסדר בשירות המדינה, ועניינו דחיית מימוש הזכות לגמלה עד לגיל 67 ביחס למשרתי קבע המבוטחים בפנסיה תקציבית ומצויים בשירות קבע עשר שנים לפחות, מבלי שהגיעו לגיל המינימאלי לפרישה. העותרים טענו, כי ההסדר פוגע בזכויותיהם לקניין, לשוויון ולכבוד, באופן שאינו עומד בתנאי פסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. לפיכך ביקשו העותרים, כי בית המשפט יפעל לתיקון החוק כך שיזוכו בגמלה עם הגיעם לגיל 45, ולא בגיל 67, כפי שמורה ההסדר.

העתירה נדחתה, בצד מחלוקת בין השופטים בשאלה המקדמית בדבר עצם קיום פגיעה בזכותם של העותרים על ידי תיקון החוק. עם זאת, השופטים הסכימו, כי אף אם נפגעה זכות הקניין או הזכות לשוויון של העותרים, הפגיעה מידתית ועומדת במבחני פסקת ההגבלה.

תביעות נגד "חבר"

בשנה החולפת ליווה הייעוץ המשפטי מספר תביעות, ביניהן **שלוש תביעות ייצוגיות נגד "חבר"**, שתיים מהן בתחום הביטוחים הקולקטיביים של "חבר" בתחומי החיים והתאונות האישיות, והאחת בעניין חובת תשלום דמי החבר. תביעות אלו תלויות ועומדות.

ועדת הערר

וי"ע 20/10 **סרן ח' נ' צה"ל** - ערר על ההחלטה לשחרר את העורר משירות לאחר למעלה משבע שנים בקבע ראשוני לאחר שלא נמצא לו תפקיד בקבע המובהק. ביום 27.6.2011 דחתה הוועדה את עיקר טענותיו של העורר, וקבעה כי בנסיבות שנוצרו ונוכח העובדה שלא נמצא תקן פנוי, לא היה מנוס מהחלטה על שחרורו של העורר משירות קבע. נקבע, כי הליך קבלת ההחלטות הפורמאלי לעניין שחרורו היה תקין, אך נפגעה יכולתו של העורר להתמודד על תפקידים, שהיו מאפשרים לו להמשיך ולשרת בצה"ל. עם זאת קבעה הוועדה, כי פגיעה זו אינה מצדיקה את החזרת העורר לשירות קבע, או את קבלת דרישותיו הכספיות. מפאת נסיבות המקרה, הבהירה הוועדה שטוב יעשה צה"ל, אם יאפשר לעורר להתמודד שוב על תפקידי רס"ן, כאשר הוא במילואים.

הייעוץ המשפטי לתחומי החקיקה, התקשורת והמשאבים

בג"ץ 8226/09 **גיא אופיר נ' משרד הביטחון** - עתירה נגד תחנת גלי צה"ל בעניין שיטת קביעת רשימת ההשמעה ("הפלייליסט"), שנמחקה לאחר הגשת תשובה מפורטת לעתירה מטעם המדינה ופרסום הוראת פיקוד עליון המסדירה את פעילות התחנה.

הייעוץ המשפטי לחיל הרפואה

א. בג"ץ 10622/08 **אדם טבע ודין ואח' נ' שר הביטחון ואח'** - בעתירה נטען, כי קיים עודף תחלואה במחלת הסרטן בקרב חיילים בבסיס האימון של חטיבת הנח"ל, באופן המחייב נקיטת פעולות על ידי צה"ל ובכלל זה פינוי החיילים מהבסיס. המדינה השיבה, בהתבסס על חוות הדעת שניתנה על ידי ועדת מומחים, כי אין סיכון בשהיית החיילים במקום. העתירה נדחתה, ובפסק הדין צוין, כי המדינה

התחייבה לערוך בחינה חוזרת של הנתונים בשנת 2012 וכי נציג הפרקליטות הצבאית יכהן כחבר בוועדת המומחים.

ב. בג"ץ 9273/07 עמותת רופאים לזכויות אדם נ' שר הביטחון - בעתירה נדרש להפסיק את הניסויים הרפואיים בצה"ל ולהקים ועדת חקירה ממשלתית לחקירת ניסוי "עומר 2" (חיסון נגד אנתרקס). העתירה נדחתה, לאחר שהעותרים הסירו את דרישתם להפסקת הניסויים הרפואיים בצה"ל נוכח פרסום הפ"ע 02.0716 "מחקרים רפואיים בצה"ל".

הייעוץ המשפטי לתחום התשתיות והפריסה

יועמ"ש תו"פ ליווה את ההליכים המשפטיים בעניין הקמת נמל צבאי חדש במפרץ חיפה, ובהגעה להסכם פשרה, שאושר על ידי ועדת הערר למתקנים ביטחוניים, ושאפשר את הוצאת ההיתר להקמת הנמל.

חוות דעת מרכזיות לשנת העבודה 2012

ענף ייעוץ כח אדם ופרט

- א. הסדרי גיל הפרישה במודל שירות הקבע החדש - חוות הדעת מתייחסת להיבטים משפטיים בהסדרים שנקבעו בעבודת מטה באכ"א בנוגע לקביעת גילאי פרישה מינימאליים, בהתאם למערך אליו משתייך משרת הקבע.
- ב. מעמד "לאו בר עונשין" לעניין העלאה בדרגה והשבת שכר - חוות דעת הנוגעת להשלכות ההליכים המשפטיים שהתנהלו נגד איש קבע על זכאותו לדרגה ועל השכר עבור התקופה בה שהה במעצר ואופן מניין תקופה זו לצרכי גמלה. זאת, לאחר שבמסגרת ההליכים הוחלט, כי איש הקבע הינו "לאו בר עונשין" בהתאם להוראות סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991.

הייעוץ המשפטי לתחומי החקיקה, התקשורת והמשאבים

א. הצבת עובדי ספק כאנשי מילואים ביחידה להם מספקים שירותים, והבטחת התייצבותם בחירום - בחינת הדרכים האפשריות להבטחת התייצבות בשעת חירום, של עובדי חברות אזרחיות המספקות שירותים לצה"ל, או מבצעות פרויקטים עבורו.

- ב. הטלת עיצומים כספיים על צה"ל כרשות מרשויות המדינה - חוות הדעת עמדה על הסוגיות המשפטיות הנוגעות לאפשרות להטיל סנקציה מנהלית-כספית על רשות מרשויות המדינה.
- ג. תשלום היטל ביוב למועצה מקומית - חוות הדעת מנתחת את טענות ההגנה האפשריות העומדות לצה"ל נגד דרישה לתשלום היטל ביוב בגין מחנה צבאי.
- ד. הסדרת מדיניות העסקת המתנדבים באט"ל - סקירת הכללים המסדירים את העסקת המתנדבים בצה"ל, תוך התמקדות במטרות ובסוגי העיסוקים בהם ניתן להעסיק מתנדבים על-פי הדין.
- ה. שימוש בסמלי צה"ל בייצור צעצועים על ידי חברה מסחרית – חוות הדעת בוחנת את האפשרות למכור זכות שימוש בסמלים וצורות כלים של יחידות צה"ל, לחברה מסחרית, בהיבטי דיני זכויות היוצרים, המדגמים, והגנת סמלים. זאת, בעקבות בקשה מחברה מסחרית.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

בשנת 2012 צפוי עיסוק הולך וגובר בהשלכות העלאת גילאי הפרישה והמעבר לפנסיה צוברת ובכלל זה, בגיבוש מרכיבי **מודל שירות הקבע החדש** וכפועל יוצא מכך, אף בהגנה על זכויות משרתי הקבע. כן, צפוי עיסוק בסוגיות הנוגעות ליישום ובחינת הצורך בעדכון חוק המילואים. בשנה הקרובה ימשך העיסוק **בהיבטים המשפטיים של הפעילות המבצעית ובייעוץ המשפטי האופרטיבי** מטעם המחלקה.

כן צפוי גידול משמעותי במספר **הפניות בנושאים סביבתיים**, נוכח יישום חוק סמכויות אכיפה סביבתית וחוקים סביבתיים חדשים, ועיסוק משמעותי בממשקים שבין תחומי הבריאות והסביבה. נוכח ההערכות לפרויקטי ענק של מעבר צה"ל דרומה נראה, כי גם **העיסוק במכרזים והתקשרויות יגבר**.

בנוסף, תידרש המחלקה לעבודות חקיקה משמעותיות, וביניהן הסדרה חקיקתית של סוגיות הנוגעות לגמלאות משרתי הקבע, הסדרה חקיקתית של הטיפול בזיהוי חללי צה"ל

וחוק המסדיר את תשדירי השירות והחסות בגלי צה"ל. כמו כן, מתוכננת השלמת התאמת חוק השיפוט הצבאי לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982.

בית הספר למשפט צבאי

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. **כללי** - בית הספר למשפט צבאי הוא המרכז המקצועי בצה"ל להדרכה ולמחקר בתחום המשפט הצבאי, מטעם הפרקליטות הצבאית. משכך, בית הספר אמון בלעדית על הכשרות משפטיות לכלל הצבא ולקציני הפרקליטות הצבאית. במהלך שנת העבודה 2011 פעל סגל בית הספר, כמדי שנה, להגשמת יעדי ההדרכה בתחום המשפט הצבאי, ובעיקר – הטמעת המשפט הצבאי ועקרונות שלטון החוק בקרב המפקדים והחיילים. בנוסף, אחראי בית הספר על מדור הדין המשמעתי, על מדור חנינות והקלה בעונש, על תחום קשרי החוץ בפרקליטות הצבאית, על תחום עידוד העתודה, בצוותא עם ענף ארגון וכוח אדם, ועל מנהלת התרגילים של הפרקליטות הצבאית.

ב. **עיסוק אינטנסיבי בהכשרות הפיקוד הבכיר בדיני לחימה** - הטמעת דיני הלחימה בקרב גופי הצבא השונים ומפקדיו, הינה קריטית לשם עמידה באמות המידה המשפטיות הנדרשות ולשם שמירת הלגיטימציה לפעולותיו של צה"ל. גם בשנת 2011 רוכזה עבודת מטה כוללת ומקיפה בנוגע להטמעת דיני הלחימה במסגרת הכשרות לפיקוד המערך הלוחם בצה"ל. עשייה זו שמרה על מגמה חיובית של השתלבות בהדרכות הניתנות לפיקוד הבכיר, וביניהן: הרצאות בקורסי המכללה לביטחון לאומי, בקורס מח"טים ובקורס מג"דים ומפ"ים. כמו-כן ניתנו הרצאות במסגרת מספר הכשרות שהתקיימו במהלך השנה לקציני סיוע לאוכלוסייה אזרחית. בנוסף לאמור, וכפי שמתבצע בשנים האחרונות, ניתנת הכשרה המזכה בנקודות זכות לתואר אקדמי לקציני המכללה לפיקוד טקטי ולקציני חיל הים, המשתתפים בקורס לפיקוד ימי.

ג. **פיתוח ומיצוב מנהלת התרגילים של מפצ"ר** - כחלק מהפעילות להטמעת דיני הלחימה בצה"ל, אמונה מנהלת התרגילים של הפרקליטות הצבאית על תרגול

מפקדי הצבא וקציני מערך הייעוץ האופרטיבי בפרקליטות הצבאית, בהתמודדות עם תרחישים בעלי היבטים משפטיים בפעילות מבצעית. בשנה"ע 2011 הופעלה המנהלת המשפטית במספר תרגילים בגזרות השונות, כחלק מהטמעת המשפט האופרטיבי בצה"ל. בנוסף, הושם בשנה"ע הנוכחית דגש על בניית תשתית מקצועית וארגונית, לייעול עבודת המנהלת ולהפקת לקחים.

ד. **מיסוד סדנאות ניהול לבכירי הפרקליטות** - במטרה לשפר את מיומנויות הניהול והפיקוד בקרב קציני הפרקליטות הצבאית, גובשה תוכנית הכשרה לחיזוק המיומנויות, המתמקדת בשלושה מישורים הנוגעים לתחום הניהול: ניהול אישי (מיומנויות ניהול); ניהול אנושי (ניהול ופיתוח משאבי אנוש); וניהול ארגוני (הארגון כמערכת ניהולית). בשנת העבודה 2011 התקיימו סדנאות בנושא "הנעת כפופים והעברת משוב" ובנושא "ניהול משא ומתן".

ה. **מגמות עיסוק בדין המשמעתי :**

1. **הטמעת תיקון הפקודה בקרב מפקדים לוחמים** - בשלהי דצמבר 2010 תוקנה פקודת מטכ"ל 33.0304 העוסקת בדין המשמעתי. הפקודה הרחיבה, בין היתר, את סמכויות הענישה של מ"פ לוחמים, להטיל עונשי ריתוק עד לתקרה של 21 ימים (חלף 7 ימים לפני התיקון). בעקבות התיקון, נערכו באופן יזום הדרכות ביחידות הלוחמות (במהלך שנת 2011 הועברו 18 הרצאות ביחידות הלוחמות, בהן הוכשרו 1688 מפקדים לוחמים), ובנוסף נוצר שיתוף פעולה עם בה"ד 1, כך שבמהלך השנה הוכשרו בדין המשמעתי 1190 צוערים לוחמים.

2. **מגמות התערבות סגן הפרקליט הצבאי הראשי בהליכי הדין המשמעתי** – גם בשנת 2011 נמשכה המגמה לפיה, על אף העלייה בכמות פניות הבירור המתקבלות, חלה ירידה במספר ההליכים בהם מצא סגן הפרקליט הצבאי הראשי להתערב. אין ספק שנתונים אלה מלמדים על שימוש אפקטיבי ונכון יותר בכלי הליך הדין המשמעתי בידי המפקדים, כפועל יוצא מההכשרה והייעוץ אשר ניתנים על ידי מדור הדין המשמעתי.

3. **רפורמה בשיפוט בדין משמעתי בעבירות של פגיעה על רקע מיני** – בעקבות ביטול הליכים, בהם שפטו מפקדים בגין עבירות של פגיעה על רקע מיני, התקיימה עבודת מטה של בית הספר בשיתוף פרקליטת מיוחדים והיוה"ל, בה הציע בית הספר להכשיר קציני שיפוט משפטנים במילואים, אשר ידונו בתיקי פגיעה על רקע מיני בעקבות חו"ד פרקליט. ההצעה אושרה על ידי הרמטכ"ל, ובימים אלו מקדם בית הספר את הרפורמה, עם גורמי אכ"א.

4. **התמודדות עם מצוקת הכליאה** – נוכח מצוקת הכליאה בצה"ל, חלק מהחיילים הנידונים בדין משמעתי לעונשי מחבוש, אינם נקלטים במתקני הכליאה ולמעשה לא מרצים כלל את עונש מחבוש שהוטל עליהם (שכן לא ניתן להמיר עונש מחבוש לריתוק). מצב דברים זה פוגע בסמכותו הפיקודית של המפקד ובאפקטיביות של ההליך המשמעתי. על מנת לסייע למיגור התופעה, יזם מדור הדין המשמעתי פנייה לגורמי אכ"א, במטרה לתקן את פקודת הדין המשמעתי ופקודת מניעת חופשה, כך שקצין שיפוט יהיה מוסמך למנוע חופשתו של חייל אשר לא ריצה עונש מחבוש שנגזר עליו בדין משמעתי, בשל העדר מקום במתקני הכליאה.

1. **הובלתו ופיתוחו של תחום קשרי החוץ בפרקליטות הצבאית** – בית הספר למשפט צבאי אמון על הובלת שיתוף הפעולה המשפטי בין הפרקליטות הצבאית לבין פרקליטויות מקבילות בעולם ומוסדות מובילים. פירוט על פעילות נרחבת זו מופיע בנספח.

2. **עיסוק אינטנסיבי בעידוד עתודה** - במהלך שנת 2011, גבר העיסוק בתחום עידוד העתודה, במטרה להגדיל את מספר העתודאים במסלול העתודה במקצוע המשפטים ולשפר את איכות הנרשמים. לשם כך, ערך בית הספר למשפט צבאי, בשיתוף פעולה עם ענף ארגון וכוח אדם, מספר רב של פעילויות, אירועים וכנסים, שמטרתם עידוד מועמדים לשירות בטחון (מלש"בים) להצטרף למסלול העתודה למשפטים, ושימור הקשר עם העתודאים שהצטרפו למסלול בכל מהלך

לימודיהם ועד לחזרתם לשירות. כדי לשמור על אחידות ובהירות, הונפקו השנה דפי מידע ושלטים הנושאים לוגו ומסרים אחידים. בשנת 2011 קודם שיתוף פעולה פורה עם אגודת "נוער שוחר משפט עברי", בה לומדים מלש"בים לימודי בגרות במשפטים. כחלק משיתוף הפעולה הועברו הרצאות מרוכזות בנוגע למסלול העתודה במשפטים בכיתות יא' והפרקליטות הצבאית נטלה חלק בכנס השנתי של האגודה.

ח. **בחירת מדיניות הפרקליטות הצבאית באשר לבקשות חנינה** - בחודש מרץ 2011 אישרה הכנסת את תיקון חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 63) (הגבלה על מסירת מידע מן המרשם הפלילי וקיצור תקופת הרישום), התשע"א-2011, תיקון אשר קבע הסדר חדש של רישום פלילי מופחת, במטרה לצמצם את ההשלכות המכבידות של הרישום הפלילי, הנלווה להרשעה בבתי הדין הצבאיים. בעקבות תיקון זה, נדרש מדור חנינות לבחינה מחודשת של השיקולים להמלצה על מתן חנינה. בין היתר נמצא, כי לאור התיקון האמור, אין עוד מקום לדבוק במדיניות החנינה המוקדמת בגין עבירות סמים קלות, עליה הצהיר הפרקליט הצבאי הראשי במסגרת בג"ץ 7442/96 אורנשטיין-זהבי ואח' נ' הפצ"ר.

ט. **פיתוח ההדרכה** - בית הספר למשפט צבאי הציב כיעד לשנת העבודה 2011 לחתור לשמש כמוקד ידע בתחום ההדרכה המשפטית. כחלק מהפעילות האינטנסיבית למימוש יעד זה, נערכו השנה סדנאות הדרכה לסגל בית הספר, התקיים פורום למידה לקציני ההדרכה, גובש מסלול לקציני ההדרכה המשפטיים וגובשו דפי הנחיות ברורים במד"ריית בית הספר.

הכשרות ופרסומים מרכזיים משנת העבודה 2011

א. הכשרות לקציני הפרקליטות - כמדי שנה, גם בשנת 2011 התקיים בבית הספר קורס קציני המשפטים (קמ"שים), אשר הינו השלמת הקצונה של הקצינים המשפטנים ומהווה את "קורס הדגל" של הפרקליטות הצבאית. הקורס נועד להכשיר את המצטרפים החדשים לשורות הפרקליטות הצבאית, שהינם משפטנים

בהכשרתם, בכלל תחומי העיסוק של הפרקליטות הצבאית. במסגרת הקורס, הושם דגש הן על מקצוע הליטיגציה והן על מקצוע הייעוץ, תוך מתן דגש לסוגיות משפטיות עדכניות אשר מצויות על סדר היום של הפרקליטות הצבאית.

ב. השתלמויות וימי עיון לקציני הפרקליטות הצבאית - כמדי שנה, בית הספר למשפט מקיים ימי עיון והשתלמויות לקציני הפרקליטות הצבאית, אשר מיועדים להעניק ידע משפטי נרחב, בפרט בסוגיות משפטיות עדכניות. השנה נערכה לראשונה השתלמות בנושא המשפט הפלילי בצבא ("פליליסט נולד"), אשר נועדה לקצינים שנדרשים לעסוק בתחום הפלילי. בנוסף, נערכה השתלמות בנושא התקשרויות בצבא, אשר הקנתה לקציני הפרקליטות ידע מעמיק בתחומי המכרזים והחוזים בהקשרים הצבאיים. כן נערכה השתלמות בנושא כתיבה אפקטיבית. מעבר לכך, נערכו בשנת העבודה 2011 שלושה ימי עיון, כחלק מהכשרת מערך הייעוץ האופרטיבי. לצד כל אלה, נערכו בבית הספר ימי עיון בסוגיות משפטיות ממוקדות, וביניהן בנושאים הבאים: "היועצים בצבא"; "המשפט הפלילי בסביבה המבצעית" ו"ההליך הפלילי וההליך ההוגן".

ג. הכשרות לחוגרים המשרתים בפרקליטות הצבאית - כמדי שנה, גם השנה התקיים בבית הספר למשפט, קורס מש"קי משפט לחיילים אשר מיועדים לסייע לקצינים המשפטנים בכלל תחומי עיסוקם. במסגרת הקורס הושם דגש על פיתוח יכולות התבטאות בכתב ובעל פה ועל היבטים של מתן שירות ללקוח.

ד. הכשרות לקצינים וחיילים מהמשטרה הצבאית - במהלך שנת 2011, וכמדי שנה, נערכו בבית הספר הכשרות של קציני וחיילי המשטרה הצבאית, לקראת מבחן הסמכת הפרקליט הצבאי הראשי, המסמיכם לשמש כקצינים בודקים. במסגרת זו הוכשרו צוערים של המשטרה הצבאית במהלך ההשלמות החייליות, חניכי קורסי מצ"ח, חניכי קורס חוקרי תאונות דרכים, וכן חיילים ונגדים במערך הכליאה, אשר עתידים לשמש כגובי אמרות של חיילים שנעדרו מהשירות שלא ברשות. בנוסף, הועברו ימי העשרה לאוכלוסיות נוספות של המשטרה הצבאית, וביניהם

לקורס מצ"ח מתקדם ולקורס רכזי מודיעין. במסגרת כלל ההסמכות האמורות, הוקנו לחניכים כלים משפטיים להם יזדקקו במילוי תפקידם, תוך מתן דגש על סוגיות עדכניות אשר התעוררו בפסיקת בתי הדין הצבאיים. בפרט הושם דגש על חשיבות השמירה על זכויות החיילים הנחקרים וההשפעה שיש לעניין זה על קבילות הראיות שייאספו בהליך הפלילי.

ה. הכשרות במסגרת המאבק בהטרדות מיניות - לאור החשיבות הרבה שמייחס צה"ל למניעת עבירות הטרדה מינית, הורה ראש אכ"א במהלך שנת 2010, כי הקצינים הבודקים בעבירות הטרדה מינית יישאו דרגת סא"ל (לעומת דרגת רס"ן עד אז). בעקבות כך, נערכה במהלך שנת 2011 השתלמות לקצינים בדרגת סא"ל, אשר מיועדים לשמש כקצינים בודקים בעבירות הטרדה מינית. כמו כן, נערך בבית הספר למשפט צבאי יום הכשרה לקצינים בדרגת אל"ם, אשר מיועדים לשמש כקציני שיפוט בדין משמעתי בעבירות האמורות, בהתבסס, בין היתר, על ממצאי הקצינים הבודקים. מעבר לכך, הועברו הדרכות בתחום ההטרדה המינית בהכשרות כלל-צה"ליות, המכשירות למילוי תפקידים אשר יש להם נגיעה לטיפול בהטרדות מיניות.

ו. פרסומים המיועדים למפקדים ולחיילים בצה"ל - בית הספר אמון על הפקת פרסומים המיועדים למפקדים ולחיילים בצה"ל, הן במסגרת הטמעת כללי המשפט הבין-לאומי בקרב בעלי תפקידים רלוונטיים ומפקדים בצה"ל, והן בתחומי המשפט הפלילי ואכיפת הדין. בין אלה ניתן למנות את הפרסומים הבאים:

1. עלון "משפט מפתח" - עלון משפטי למפקדים בכירים (בדרגת סא"ל ומעלה), פרי יוזמה של בית הספר למשפט צבאי, אשר מטרתו להדק את הקשר של הפרקליטות הצבאית עם המפקדים והיחידות השונות בצה"ל, ולעדכן את המפקדים בסוגיות משפטיות מרכזיות. בשנת העבודה 2011 נערכה חשיבה לעיצובו של העלון מחדש, על מנת שיהיה נגיש יותר למפקד שאינו משפטן. כך הופק עלון בפורמט חדש אשר התמקד בסוגיות של הגנת הפרטיות בצה"ל.

2. **עלון ה"חינוחוק"** - מיזם של בית הספר למשפט צבאי וחיל החינוך והנוער, אשר מטרתו לסייע למפקד לדון עם פקודיו על נושאים ערכיים ומשפטיים המצויים על סדר היום. בשנת העבודה 2011 פורסמו שלושה עלוני "חינוחוק", אשר עסקו בכבוד האדם בצה"ל על רקע אירועי התעללות ביחידות, בתופעת השימוש הבלתי חוקי בנשק ובכללי ההתנהגות של חיילים, בהתייחס למסתננים.

3. **מידעונים משפטיים** - מטרת המידעונים, המופצים באמצעות המנהלן הראשי לכלל צה"ל, היא להעביר מסרים בתחומי המשפט הפלילי ואכיפת הדין, באמצעות פרסום פסקי דין אשר ניתנו על ידי בתי הדין הצבאיים, וכן להבהיר למפקדים סוגיות שונות העולות במשפט הפלילי. בשנת העבודה 2011 פורסמו שבעה מידעונים, בין היתר אודות אירועי הריגה בעקבות שימוש בלתי חוקי בנשק ובעקבות תאונת דרכים קטלנית, ובנושא מעצר פתוח בעקבות הוראת בית הדין הצבאי. בנוסף, הופצה על ידי מדור הדין המשמעת אגרת למפקדי צה"ל ובה עדכון על תיקון פקודת הדין המשמעת והרחבת סמכויות הענישה של מ"פ לוחמים.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

א. **פיתוח ההדרכה כמקצוע** - בית הספר למשפט צבאי, כגוף הממונה על ההכשרות בתחום המשפט, ימשיך גם בשנת העבודה 2012 לחתור לשמש כמוקד ידע בתחום ההדרכה המשפטית. מתוך מגמה זו, יפעל בית הספר, בשנת העבודה הקרובה, להטמעת מסלול קצין ההדרכה המשפטי בקרב קציני בית הספר ולחזק את המומחיות והידע הנוגעים להיערכות לקורס והכנת הסגל (מוטיבציה, חניכה, משוב, פיקוד, ארגון וניהול).

ב. **הטמעת דיני הלחימה** - לאור חשיבות הטמעת דיני הלחימה בצה"ל, תימשך הפעילות לתכנון וריכוז ההכשרות בדיני לחימה, בקורסים פיקודיים בכירים וזוטרים. בנוסף, צפוי המשך הפעילות להטמעת דיני הלחימה, גם בדרך של הפצה, ועדכון פרסומים ועזרי הדרכה שונים בתחום.

ג. **תרגול מערך הייעוץ האופרטיבי ופיתוח מנהלת התרגילים** - כחלק מהפעילות להטמעת דיני הלחימה בצה"ל, אמונה המגמה לדין בין-לאומי ואזרחי על הפעלת מנהלת התרגילים של הפרקליטות הצבאית, אשר ממונה על תרגול מפקדי צה"ל, ומערך הייעוץ האופרטיבי של הפרקליטות הצבאית, בהתמודדות עם תרחישים בעלי היבטים משפטיים בפעילות מבצעית. לאור החשיבות הגוברת של ההיבט המשפטי בלחימה, יושם דגש על המשך פיתוח וייעול פעילותה של מנהלת התרגילים במפקדת הפרקליטות הצבאית. כמו כן, אמון בית הספר למשפט, יחד עם מחלקת הדין הבין-לאומי, על תכנון הכשרת מערך הייעוץ האופרטיבי של הפרקליטות הצבאית ועל יישום התכנית בתחום. בשנת העבודה 2012, צפוי להתקיים קורס אופרטיבי לקציני המערך, בנוסף לימי עיון שיתקיימו לאורך השנה.

ד. **תיקון פקודת מניעת חופשה ופקודת הדין המשמעתי** - על מנת לספק פתרון למצוקת הכליאה, עתידה להתבצע בשנת העבודה 2012, פעילות לתיקון פקודת מניעת חופשה ופקודת הדין המשמעתי, באופן שלאחר סיום המשפט, ואם יתברר לקצין השיפוט שלא ניתן לקלוט במתקן כליאה נידון לעונש מחבוש, ניתן יהיה למנוע את חופשתו כמניין ימי המחבוש אותם לא ריצה.

ה. **הקמת מאגר קציני שיפוט אשר ידונו בתלונות בגין עבירות בעלות גוון מיני** - הרפורמה שהוצעה בשיפוט בדין משמעתי בעבירות של פגיעה על רקע מיני, כאמור לעיל, אושרה עקרונית על ידי הרמטכ"ל. על רקע זה תתבצע פעילות בשיתוף גורמי אכ"א להקמת מאגר קציני שיפוט משפטנים במילואים, אשר ידונו בתלונות בגין עבירות בעלות גוון מיני בעקבות חו"ד פרקליט. במקביל, יהא צורך לתקן את פקודת איסור פגיעה על רקע מיני וכן את פקודת הדין המשמעתי.

ו. **פיתוח העיסוק בקשרי חוץ** - לאור החשיבות העליונה בקידום הלגיטימציה הבין-לאומית לפעילותו המבצעית של צה"ל ובהסברת העמדה המשפטית הישראלית, תימשך הפעילות לביסוס ולקידום תחום קשרי החוץ של הפרקליטות הצבאית.

ז. **משפט וצבא** - במהלך שנת העבודה 2011 נערכה עבודת מטה, אשר בעקבותיה הוחלט על שינוי התפיסה של כתב העת "משפט וצבא", מכתב עת אקדמי לכתב עת פרקטי, באופן אשר יוכל לשקף את העיסוקים שעל סדר יומה של הפרקליטות הצבאית. בשנת העבודה 2012 תתבצע פעילות לפרסומו של הכרך הראשון של כתב העת במתכונתו החדשה.

ח. **ועדות קצין חינוך ראשי (קח"ר) למחיקת רישום פלילי לחיילים שעברו עבירות פליליות טרם גיוסם** - לאור יוזמה חדשה של מערך הפרט בצה"ל, בתחילת שנת העבודה 2012 עתיד להישלח עדכון לכל חייל הנושא עבר פלילי מהתקופה שטרם גיוסו, בדבר זכותו לבקש כי עניינו יידון על ידי ועדה בראשות קח"ר, המוסמכת להמליץ על מחיקת הרישום הפלילי. בעקבות זאת, צפוי גידול משמעותי בהיקף הבקשות בתחום ובפעילות מדור חנינות, במתן ייעוץ משפטי לקח"ר ולחברי הוועדה.

מדור האינטרנט, הפניות והמידע (אפ"ם)

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. אתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית (www.law.idf.il)

1. אתר האינטרנט האזרחי של הפרקליטות הצבאית הושק בשלהי 2009 והחל בפעילות סדירה ושוטפת במהלך שנת 2010. אתר האינטרנט נועד להוות כלי לשיתוף הציבור במידע וכן מאגר משפטי מקורי, ייחודי ומקיף בתחומי העיסוק והמומחיות המשפטית של הפרקליטות הצבאית.
2. מאז הושק אתר האינטרנט, הוא צובר מדי חודש מספר הולך וגובר של גולשים, המתעדכנים בתכניו. עיקר המתעניינים הם גולשים מן הארץ.
3. גם השנה, בוצעו מהלכים שנועדו לרתום את כלל קציני היחידה להמשיך לשמר את אתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית כמוקד ידע ועניין. עדכוני חקיקה ופסיקה מועלים לאתר כעניין שבשגרה. מרכזיותו של האתר הוכרה אף בבית המשפט העליון בבג"ץ 5324/10, בו ציין כבוד השופט פוגלמן כי פרסום תקנות וצווים באתר עונה על דרישת הפרסום הנדרשת, והוסיף כי ראוי להמשיך בתהליך הפרסום באתר על מנת שיהפוך לנגיש עוד יותר. כמו כן, לאחרונה הועלו לאתר האינטרנט ראיונות מורשת עם בכירים מעולם המשפט, שהחלו את דרכם ביחידה.
4. אתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית המשיך לשמש גם השנה פלטפורמה נוספת לעידוד העתודה בתחום המשפט. באתר ניתן למצוא מידע אודות מסלול ההצטרפות לעתודה, אנשי קשר לעתודאים הנמצאים בשלב הלימודים, בלוגים וסיפורים אישיים אודות מסלול השירות ביחידה מפי קציני היחידה. לאחרונה הועלה לאתר סרטון תדמית של היחידה שמטרתו עידוד עתודה. סרטון זה מופיע גם באתר YouTube וזכה ללמעלה מ-400 צפיות בחודש דצמבר בלבד.

ב. פעילות מדור האינטרנט, הפניות והמידע

1. במסגרת תפקידו כגורם האחראי על הקשר בין הפרקליטות הצבאית לבין חטיבת דובר צה"ל, וכיועץ התוכן בסוגיות המשפטיות המופנות לדובר צה"ל מכלי התקשורת השונים, בשגרה ובחירום, טיפל מדור אפ"ס במהלך שנת 2011 בשאלות, בקשות לראיונות, שיחות רקע, הרצאות ופניות מסוגים שונים.

2. מניתוח נתוני הפעילות של מדור אפ"ס ניתן לזהות התעניינות תקשורתית במספר מוקדים לאורך שנת 2011:

א. **בתחום הפלילי** ניכרה התמקדות תקשורתית בהליכים משפטיים בבתי המשפט הצבאיים. כך, סוגיית גיל הקטינות באיו"ש ושינוי החקיקה בעניין זכו לסיקור נרחב בכלל כלי התקשורת. עוד, משפטם של רוצחי משפחת פוגל ורוצחי בני משפחת פאלמר סוקרו באדיקות. בתקשורת אף התפתח דיון, בין היתר, בעונש הראוי לביצוע עבירות מסוג זה.

ב. בהתייחס **להיבטים המשפטיים בעבודתם של גופי הצבא**, זוהתה עלייה בולטת בהתעניינות התקשורתית בסוגיות הנוגעות לאגף כח האדם. דוגמאות בולטות לנושאים מסוג זה הן הקמת ועדת הערר לאנשי הקבע, תנאי הפרישה והשירות במקרים ספציפיים, מכרזי הפנסיה, פיטורי נשים משירות בצה"ל, חוק המילואים וגיוס תלמידי ישיבות.

ג. נושאים בהם התעניינה התקשורת במיוחד בהקשר **הייעוץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון** הם תחיקת הביטחון בכלל והצווים בדבר מניעת הסתננות והכרזת מרחבי תכנון בפרט; הפגנות בבלעין ונעלין, האמצעים בהם עושה צה"ל שימוש לפיזורן ומעצרים של חלק מן המעורבים; מעמדו של הבנק הערבי בעיני צה"ל ביחס להחרמת כספים, שנועדו למימון טרור ואירועים סביב מסיק הזיתים באזור יהודה ושומרון.

ד. מתוך **העיסוק במשפט הבין-לאומי**, בשנת 2011 התמקדה התעניינותה של התקשורת בעיקר בהשלכות השתלטות כוחות צה"ל על ספינת ה"מרמרה" ושאלת חוקיותו של הסגר הימי בראי דוח פאלמר. בין היתר,

- התבטאה ההתעניינות בפניות רבות שהתקבלו מאמצעי תקשורת שונים, בארץ ובחו"ל, לקיום שיחות עם גורמים מהפרקליטות הצבאית בנושא.
3. במהלך שנת 2011 נשמרה מגמת עלייה בבקשות שהתקבלו מן התקשורת לקיום ראיונות ושיחות עם גורמי הפרקליטות הצבאית. כמו כן, נמשך הביקוש להוצאות בנושאים הנוגעים למשפט בין-לאומי בפני קהלי יעד מגוונים ולקיחת חלק בכנסים בתחום.
4. גם השנה, נמשך שיתוף הפעולה עם חטיבת דובר צה"ל על ידי שדרוג מערך ההוצאות בנושאים משפטיים במסגרת קורסי ההכשרה השונים המתקיימים בחטיבה (קורס מש"קי הדוברות, השלמת קציני הדוברות, ועוד) ובפגישות עבודה הנוגעות לעשייה המשותפת.
5. במהלך השנה הושם דגש על חשיפת גופי הפרקליטות הצבאית לעולם התקשורת והדוברות וחיזוק היכרותם של גורמים רלוונטיים בפרקליטות הצבאית עם תכנים מקצועיים מהתחום. בין היתר, התקיים השנה יום עיון בתחום התקשורת והדוברות, יום עיון נוסף בנושא אינטרנט, משפט צבא וכן, קציני היחידה השתתפו בסדנאות עמידה מול מצלמה.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2012

א. אתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית

1. בשנה הקרובה עומדים בפני מנהלי האתר מספר אתגרים ומטרות להמשך. בראש ובראשונה המשך עדכון תוכנו של האתר לשם חיזוק מעמדו כמאגר משפטי, עדכני, ייחודי ומקיף.
2. שמירה על האטרקטיביות והדינאמיות של האתר, באופן מתמיד ולאורך זמן. בשנה הקרובה תימשך מגמת עיצובו ועדכונו של האתר לשם שיפור ושדרוג חווית הגלישה. במסגרת זו, הקלת המעבר בין תכנים קשורים והקלה על מציאת תכנים רלוונטיים.

ב. פעילות מדור האינטרנט, הפניות והמידע

1. לאור תחומי העיסוק של המדור, עבודתו מאופיינת במשימות שביצוען נדרש בלוחות זמנים קצרים. אתגר מרכזי ובעל חשיבות רבה הינו המשך מתן מענה מקצועי ומלא לשאלות השונות בקבועי הזמן הקצרים, התואמים את דרישות עולם התקשורת, בסיועם של גופי הפרקליטות.
2. אתגר משמעותי, שימשיך להעסיק את המדור בשנה הבאה, הינו הנגשת עולם התקשורת והדוברות לקציני הפרקליטות והרחבת היכרותם עם עולם זה, לצד חיזוק ממשקי העבודה של המדור עם חטיבת דובר צה"ל.

ענף הארגון וכוח האדם

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

א. אירועים, כנסים ופעילויות חינוך

1. במהלך שנת 2011 הענף ארגן וקיים מספר אירועים מרכזיים, ביניהם סיור קצינים, יום עיון במשואה לכלל קציני הפרקליטות, ערב פרידה מהפרקליט הצבאי הראשי היוצא, אלוף אביחי מנדלבליט, וכן ערב פרידה מפורשי הפרקליטות ועוזביה.
2. ביום העצמאות ובראש השנה התקיימו טקסי הענקת דרגות ותעודות הצטיינות לקציני וחיילי הפרקליטות, בשירות סדיר ובשירות מילואים.
3. בחודש ספטמבר התקיים טקס סיום קורס קציני המשפט.
4. קציני וחיילי מפצ"ר השתתפו בפרויקט "פרח לניצול" ו-12 מקציני היחידה השתתפו במשלחות "עדים במדים".

ב. תחום כוח אדם - מילואים

בשנת עבודה 2011 נוצלו 92% מימי המילואים שהוקצו ליחידה בתחילת השנה.

ג. תחום סגל וכוח אדם סדיר

1. בשנת 2011 נוהל תהליך דיוני איוש מסודר. התהליך החל בקיץ 2011 ועתיד להסתיים בתחילת 2012.
2. עם סיום לימודיהם בשנת 2011, נקלטו חזרה לשירות 18 עתודאים חדשים.
3. השנה בוצעו מספר פעולות להגדלת מספר העתודאים למשפטים, אשר החלו את לימודיהם בחודש אוקטובר 2011, כגון: כנס למועמדים לשירות ביטחון בבית הפרקליט בחודש יוני 2011 והרצאות בבתי הספר התיכונים.
4. בשנת 2012 החלו בלימודי משפטים 41 עתודאים, נתון המבטא עלייה מרשימה וחשובה במספר הנרשמים לעתודה בתחום המשפט.
5. השנה החל שיתוף פעולה עם עמותת "נוער שוחר משפט עברי".

תחום המחשוב

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2011

- א. **שינויים ושיפורים** מסיביים בכלל המערכות המקוונות של הפרקליטות, בתוך ומחוץ לתחומי הקו הירוק.
- ב. מתן דגש מיוחד לנושאי **בטחון מידע** על ידי הגברת המודעות והאכיפה בנושא אבטחת מסמכים ומחשבים – תחקור והפקת לקחים לצמצום אירועי בטחון מערכות מידע.
- ג. **מימוש והטעמת כרטיסי זיהוי חכמים**.
- ד. **שדרוג סביבת העבודה התקשובית ברמת המשתמש**.
- ה. מימוש מדיניות **שדרוגי רשת** וכינוס שרתים ל-Hosting בממ"ס בהתאם למתווה הטכנולוגי.
- ו. עריכת **ביקורת חיצונית** על עבודת התחום בדגש על מרכז התמיכה ותפעולו, על מנת לוודא מגמת שיפור מתמדת תוך שימת הלקוח בליבת העשייה.
- ז. העלאה ושיפור **רמת השירות ללקוח**, בדגש על מתן מענה נוסף במידת הצורך, תוך שאיפה מתמדת לשיפור הידע המקצועי של חיילי התחום על ידי שליחתם לקורסים מקצועיים, השתלמויות וחפיפה מובנית ומקצועית לחיילים חדשים.

ח. שדרוג כלל תחנות הקצה האזרחיות למחשבים חדישים ומערכת הפעלה מסוג Windows 7.

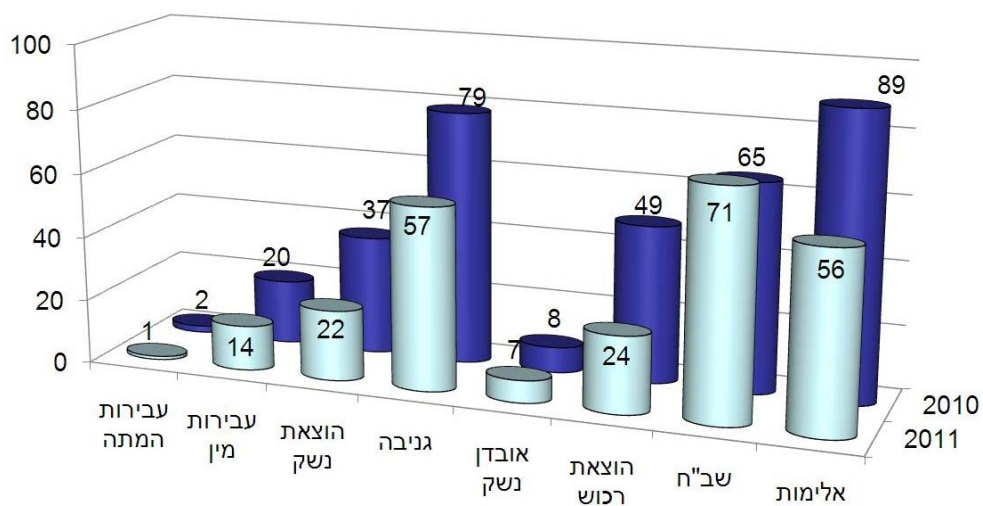
ט. קיום ימי חינוך וגיבוש במספר תחומים ברחבי בארץ.

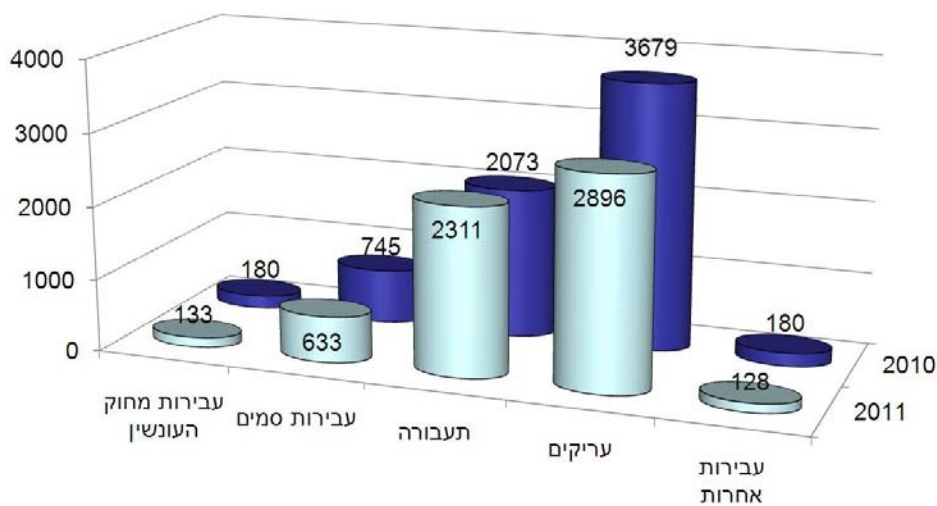
נספחים

התביעה הצבאית

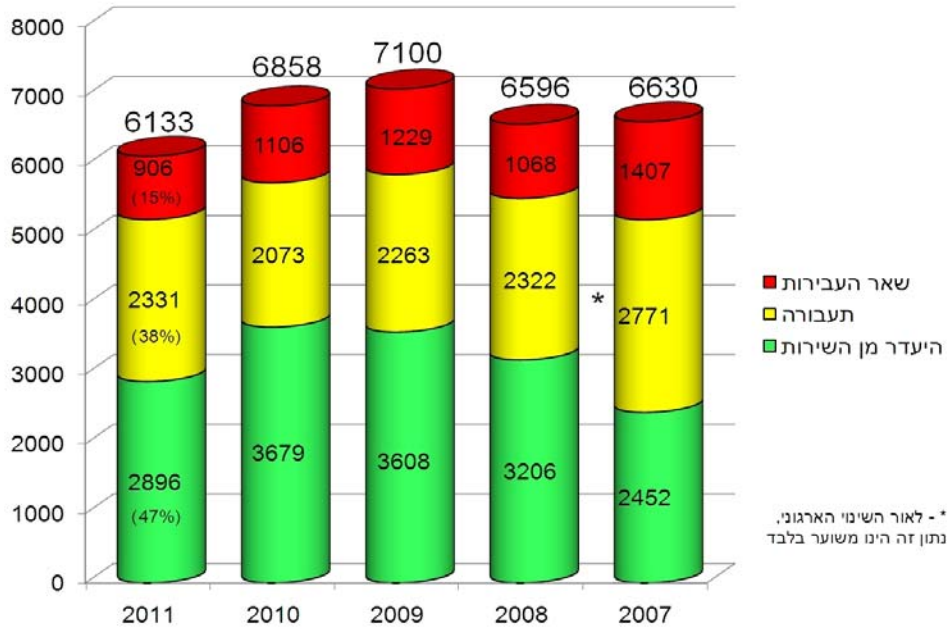
מגמות בסעיפי אישום - חלק ראשון

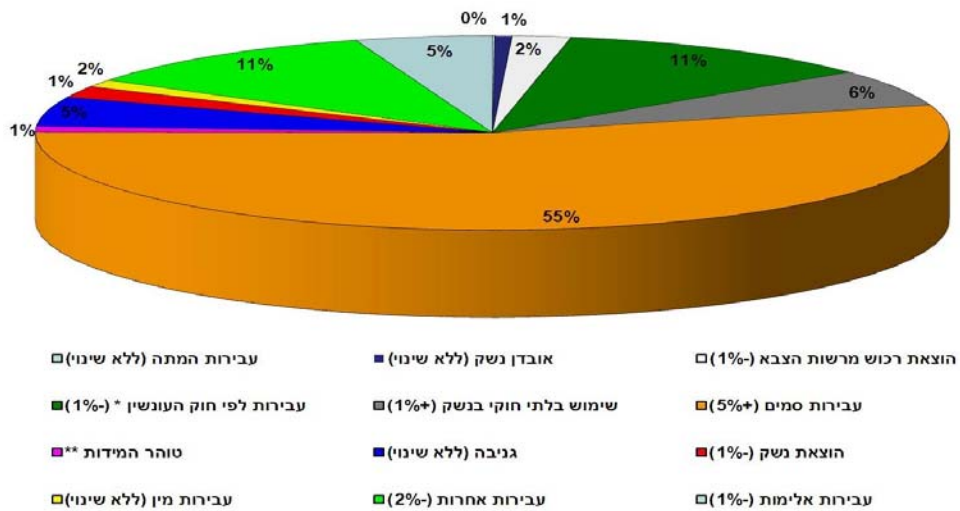
מגמות בסעיפי אישום - חלק שני

כתבי אישום בחלוקה לסוגים

סעיפי אישום בחלוקה לקטגוריה

* - ללא עבירות אלימות ורכוש
 ** - אין נתונים משנה קודמת להשוואה, שכן מדובר בקטגוריה חדשה

בית הספר למשפט צבאי

פיתוח תחום קשרי החוץ וגידול העיסוק בו

הפרקליטות הצבאית רואה חשיבות רבה בפיתוח קשרי חוץ עם צבאות זרים, וחיזוק שיתוף הפעולה הבין-לאומי בהיבטים משפטיים. זאת, לצורך השפעה על עיצוב נורמות בדין הבין-לאומי, בסוגיות המורכבות, עימן נדרש צה"ל להתמודד בלחימה הא-סימטרית; לצורך פיתוח מקצועי ולימוד מניסיונם ומתפיסותיהם של עמיתינו, וכן לצורך הסברת העמדה המשפטית הישראלית, ובפרט בהתייחס לאתגרי השעה בזירה הבין-לאומית.

במהלך שנת 2011, כללה הפעילות בתחום קשרי החוץ, אשר מרוכזת על ידי בית הספר למשפט צבאי, פיתוח קשרי עבודה עם מדינות וצבאות שונים. בין היתר, תוכננו ובוצעו ביקורי משפטנים צבאיים בכירים בפרקליטות הצבאית, וכן ביקורי קצינים בכירים בפרקליטות הצבאית בפורומים בין-לאומיים בחו"ל; קודמו יוזמות לפיתוח קשרים עם פרקליטות צבאיות זרות, וכן נעשתה פעילות לאיתור כנסים, השתלמויות וקורסים משפטיים רלוונטיים בחו"ל, להשתתפותם של קציני מפצ"ר.

גם השנה, נרשמה עלייה משמעותית בהיקפיה של הפעילות בתחום קשרי החוץ אשר מובילה הפרקליטות הצבאית, וזו באה לידי ביטוי, בין היתר, בהשתתפותם של קצינים בכירים מטעם הפרקליטות הצבאית בפורומים בין-לאומיים, ובמתן הרצאות בפורומים אלה. מרבית ההרצאות התמקדו בנושא יישום דיני הלחימה בצה"ל, והאתגרים שמעמידה הלוחמה הא-סימטרית בהקשר זה.

כך לדוגמא, בין היתר, הפרקליט הצבאי היוצא הרצה בכנס בין-לאומי בדרום קוריאה וקיים ביקור גומלין בפרקליטות ההונגרית. הפרקליט הצבאי הנכנס נטל חלק בכנס משפטנים צבאיים מטעם חיל האוויר האמריקני. סגן הפרקליט הצבאי הראשי הרצה במספר פורומים בין-לאומיים, בהם סימפוזיון צבא היבשה בארה"ב וסימפוזיון של חיל

האוויר האמריקני, וכן בפורומים בין-לאומיים נוספים בארה"ב ובמקסיקו. ראש מחלקת הדין הבין-לאומי הרצה בפורומים בינ"ל באירופה, בהם האקדמיה הצבאית המלכותית בבלגיה וכן בפני נציגי שירות החוץ של האיחוד האירופי.

בנוסף, בשנת העבודה הנוכחית אירחה הפרקליטות הצבאית את הפרקליט הצבאי הראשי הקנדי. במהלך ביקור זה, נידונו בין היתר, סוגיות משפטיות עכשוויות הנוגעות ליישום דיני הלחימה, המעסיקות את הפרקליטות הצבאית בישראל ואת הפרקליטות הקנדית, וכן נערך לפרקליט הצבאי הראשי הקנדי סיור בשטח, שבו ניתנו סקירות ביטחוניות על ידי גורמים מבצעיים.

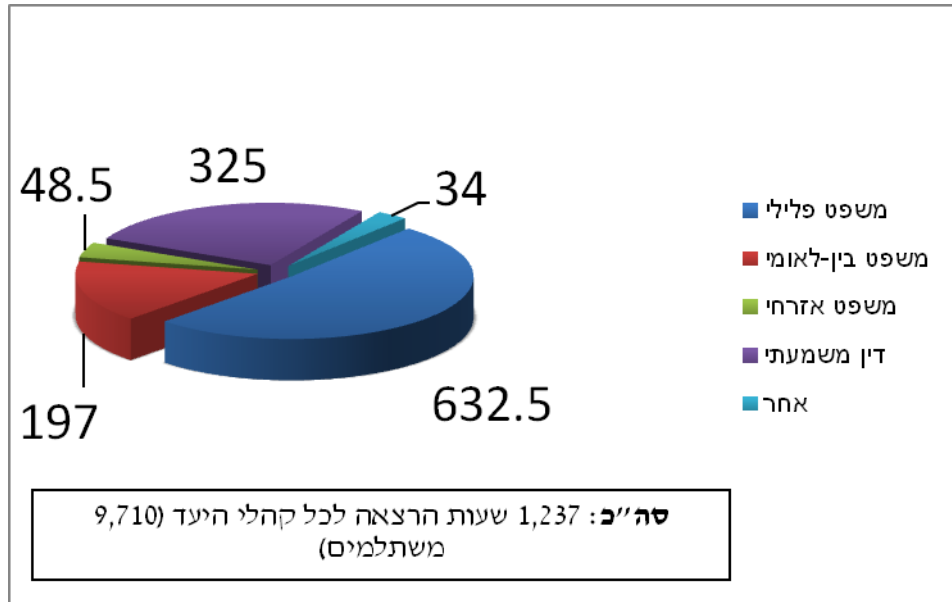
גידול נוסף בתחום קשרי החוץ (קש"ח) בפרקליטות הצבאית נרשם במספר הקורסים, ההשתלמויות והכנסים בהם השתתפו קציני מפצ"ר בחו"ל לעומת השנים הקודמות. במסגרת זו, במהלך שנה"ע 2011 השתתפו קציני מפצ"ר ב-20 קורסים משפטיים מקצועיים. בסך הכל, בוצעו 61 נסיעות מקצועיות של קציני מפצ"ר לקורסים ולכנסים בחו"ל, גידול של כ-35% ביחס לנסיעות בשנה"ע 2010.

על מנת לקדם ולבסס את תחום הקש"ח בפרקליטות הצבאית, גובשה בנושא הנחייה פנימית של הפרקליטות הצבאית, ונכתבו נהלי עבודה מתאימים.

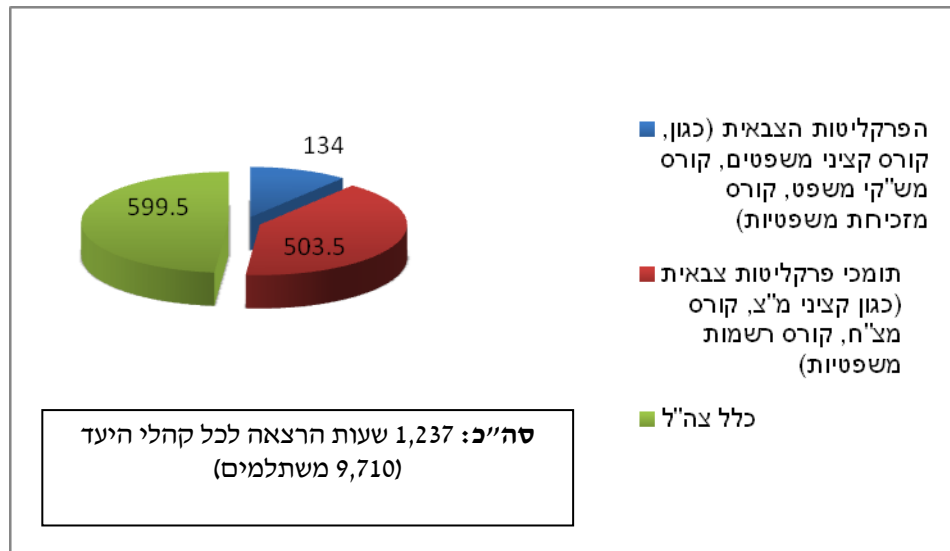
בנוסף, במסגרת הכנת קציני מפצ"ר לקראת השתתפותם בקורסים, כנסים והשתלמויות בחו"ל, נערך כנס לקצינים אלה, במסגרתו נלמדו תכנים משפטיים בתחום המשפט הבין-לאומי, וניתנו דגשים לעניין הצגת העמדות המשפטיות של ישראל. כמו כן, הוכנה ערכה הכוללת חומר רלוונטי משפטי ואינפורמטיבי באנגלית, שנועדה לסייע בידי הקצינים לקראת נסיעתם לחו"ל ובמהלכה.

אנו סבורים, וכך גם עולה מסיכומיהם של הקצינים שהשתתפו בפורומים בין-לאומיים בחו"ל, כי לפעילות ענפה זו תרומה מצטברת, לקידום עמדותיה המשפטיות של ישראל בחו"ל.

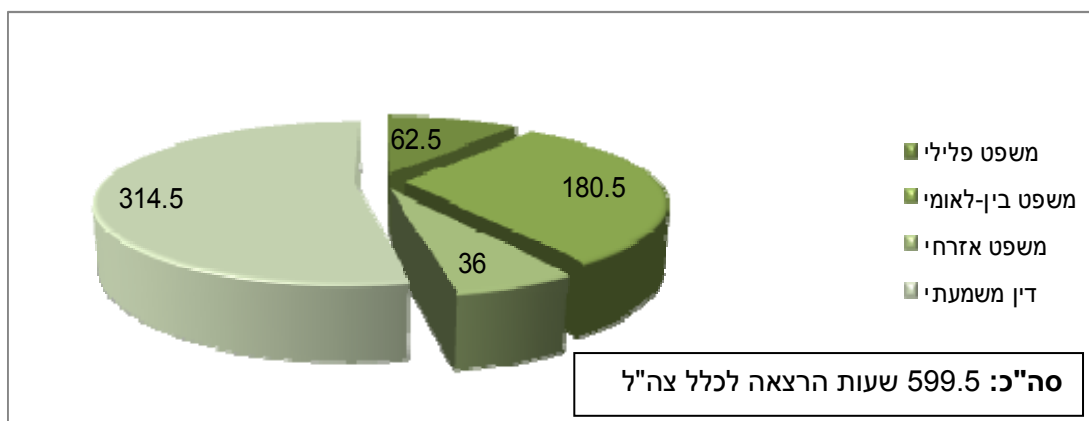
התפלגות שעות הרצאה בבית הספר למשפט צבאי לפי תחומי הרצאה

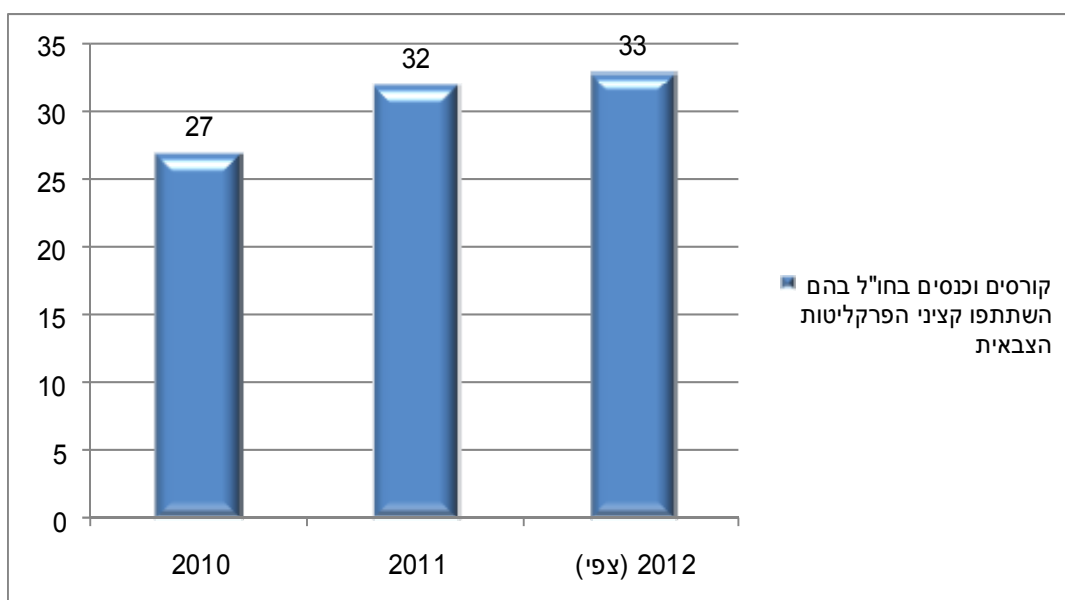
התפלגות שעות הרצאה בבית הספר למשפט צבאי לפי קהל היעד

התפלגות שעות הרצאה לכלל צה"ל לפי תחומי ההרצאה

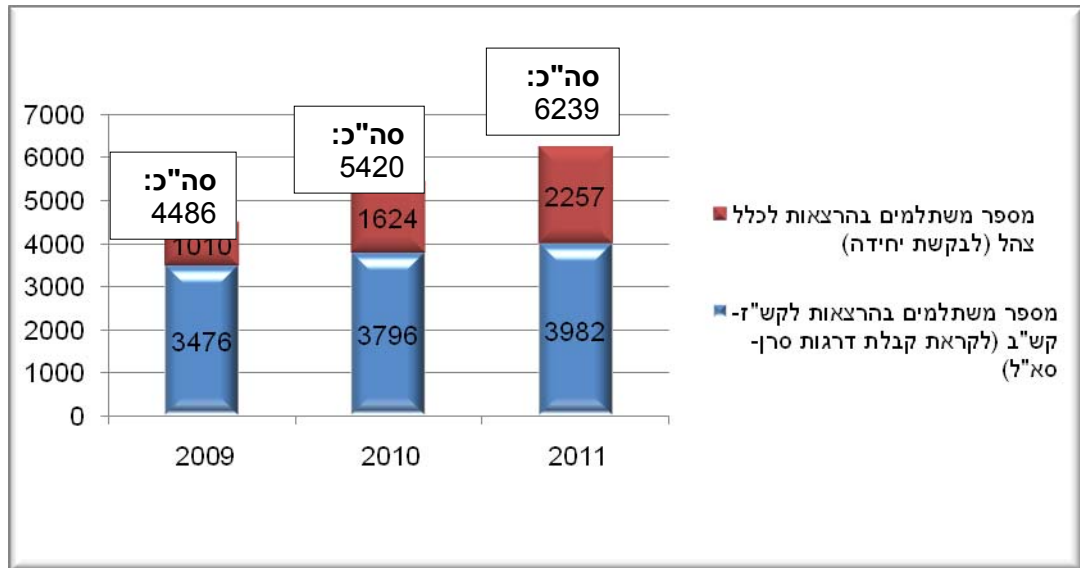

קורסים וכנסים בחו"ל בהם השתתפו קציני הפרקליטות הצבאית

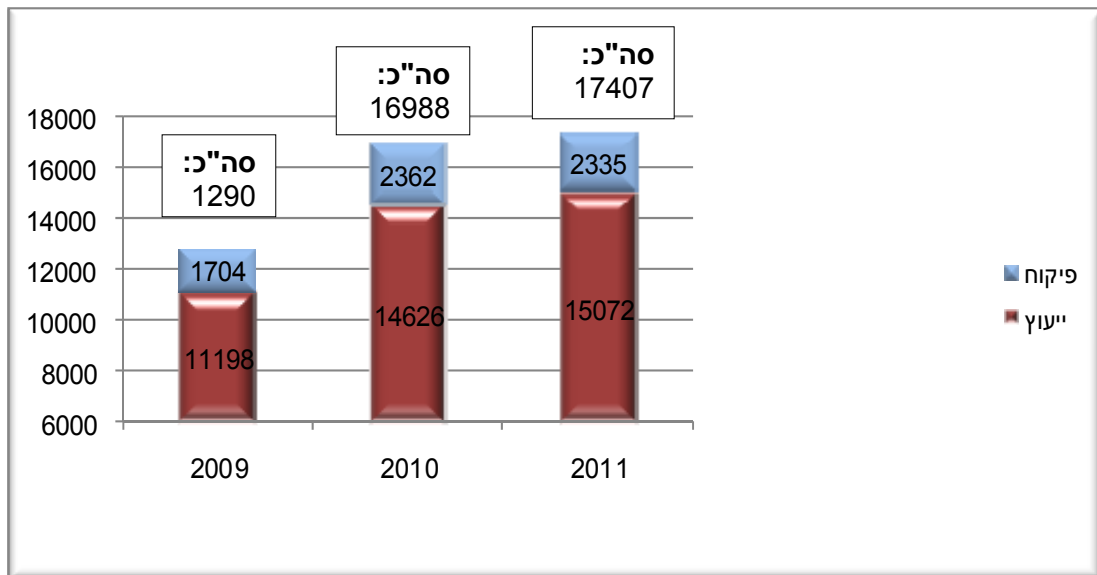

הפרקליטות הצבאית דוח פעילות לשנת עבודה 2011

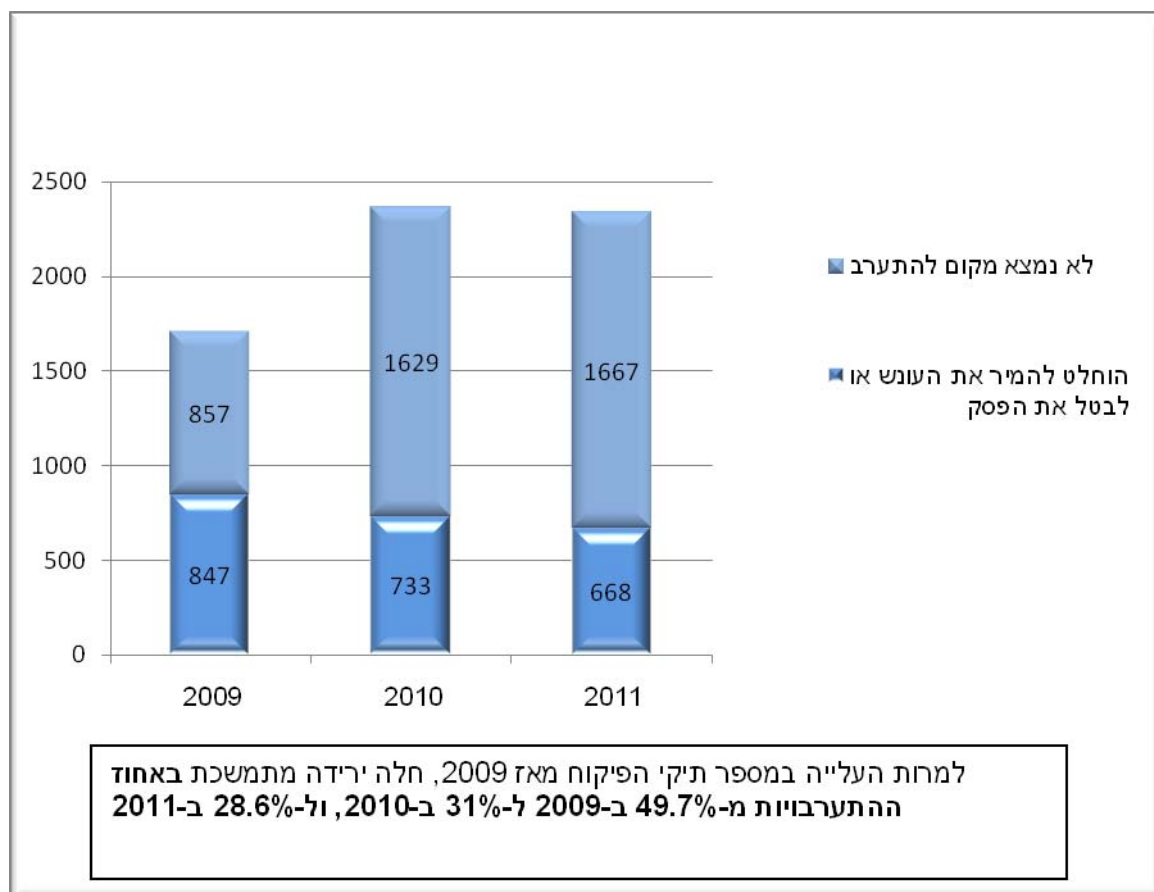
מספר משתלמים בהרצאות מדור הדין המשמעותי בהשוואה רב שנתית

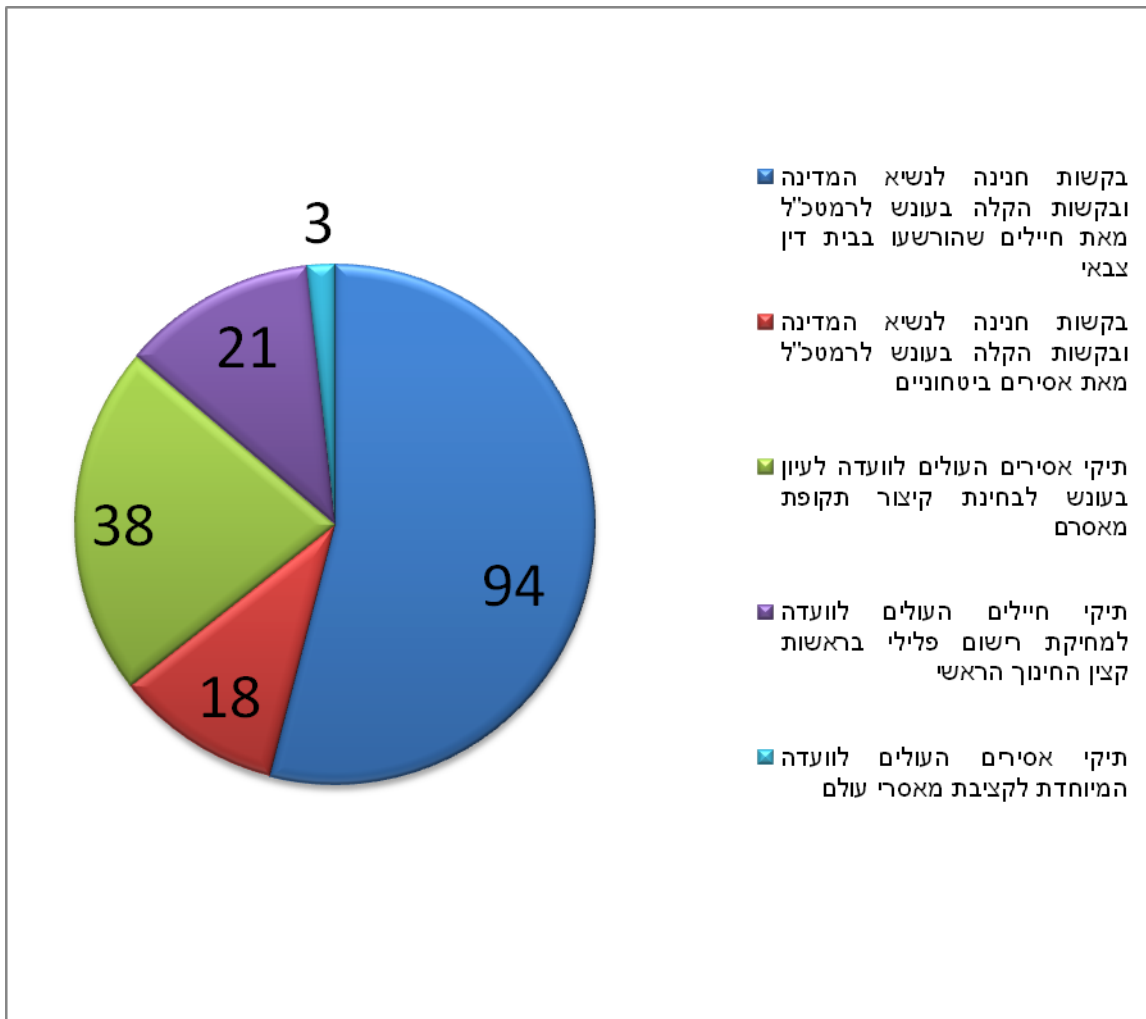
נתוני פיקוח וייעוץ של מדור הדין המשמעותי בהשוואה רב שנתית

פילוח נתוני פיקוח בהשוואה רב שנתית

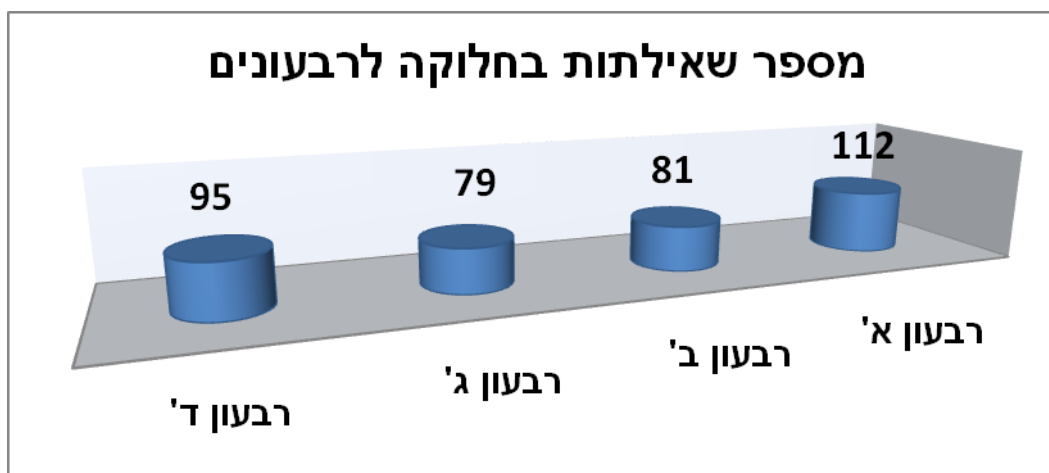

התפלגות תיקי בקשות החנינה והעיון בעונש

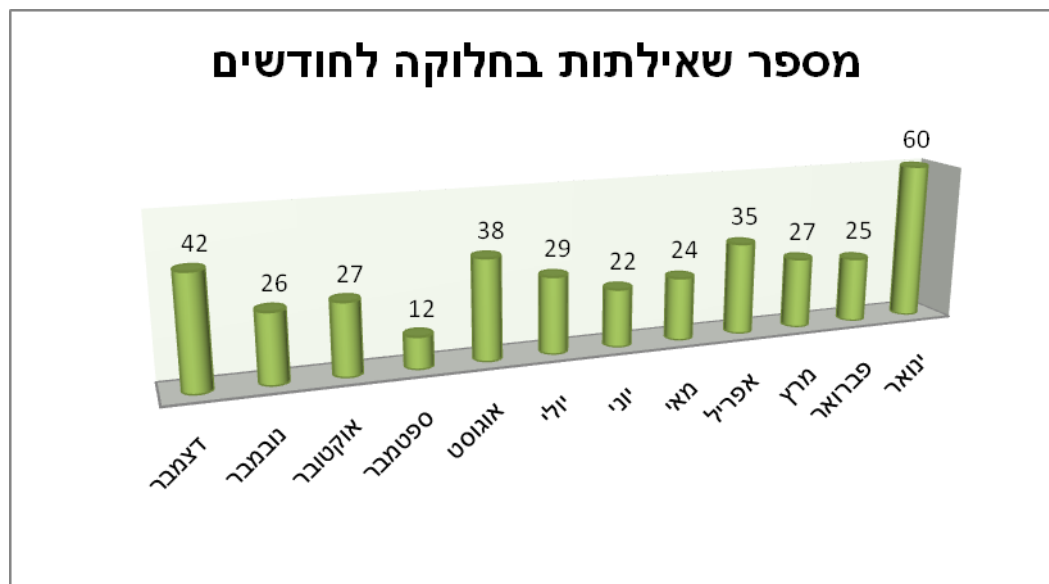

מדור האינטרנט הפניות והמידע

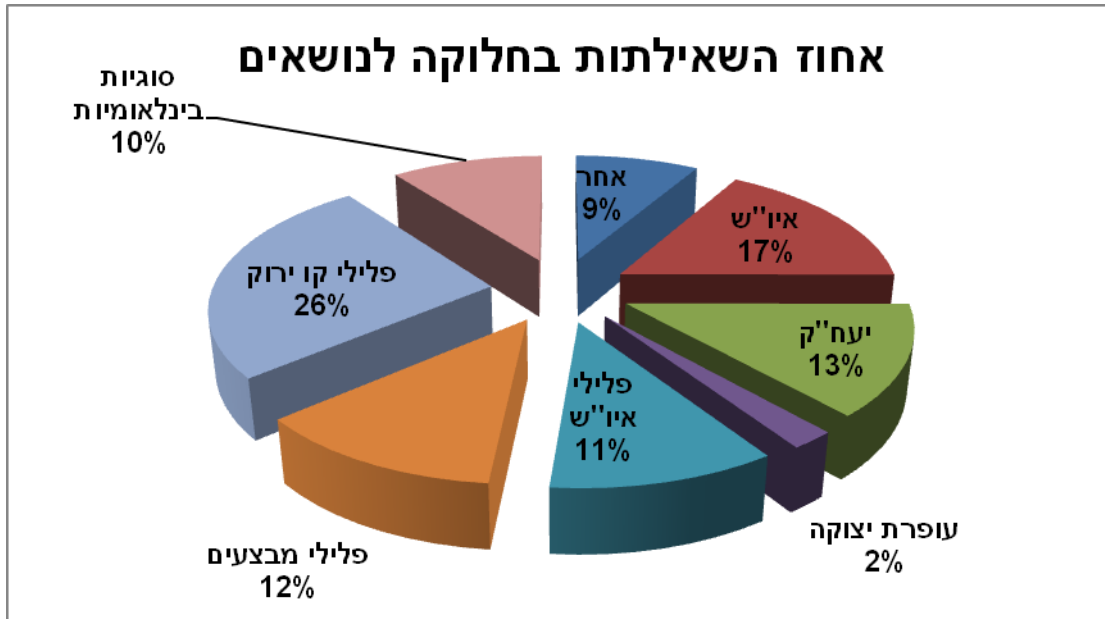
מספר השאילתות בחלוקה רבעונית

מספר השאילתות בחלוקה חודשית

נתוני שאילתות- אחוזי פניה לפי נושאים

מספר הכניסות הכולל לאתר בשנת 2011

